

William Shakespeare
KONEC VŠE NAPRAVÍ
(All's Well That Ends Well)

HRA V PĚTI JEDNÁNÍCH
PŘELOŽIL J. V. SLÁDEK

OSOBY

Král francouzský
Vévoda florentský
Bertram, hrabě z Roussillonu
Lafeu, starý šlechtic
Parolles, společník Bertramův
Správce domu,
Šášek, ve službách hraběnky z Roussillonu
Panoš
Hraběnka z Roussillonu, Bertramova matka
Helena, schovanka hraběnčina
Vdova florentská
Diana, vdovina dcera
Violenta,
Mariana, sousedky a přítelkyně vdoviny
Šlechtíci, důstojníci francouzští a florentští **vojáci**

Dějiště: Roussillon, Paříž, Florencie, Marsilie.

První dějství.

Výstup I.

Roussillon. – Komnata v hraběcím paláci.

Vystoupí Bertram, hraběnka z Roussillonu, Helena a Lafeu, všichni ve smutku.

Hraběnka. Svého syna propouštějíc od sebe, pohřbívám druhého manžela.

Bertram. A já, matko, odcházejí, oplakávám smrt svého otce poznovu; ale musím být poslušen rozkazu Jeho královské Milosti, jehož jsem teď poručenec¹ a vždycky poddaný.

Lafeu. Vy, paní, naleznete v králi manžela a vy, pane, otce. On, ve všem a vždy tak dobrý, jistě osvědčí tu šlechtetnost i vůči vám, jehož² výborné vlastnosti by ji spíše povzbudily, než aby ji postrádaly tam, kde jest jí taková hojnost.

Hraběnka. Jaká jest čáka v uzdravení Jeho královské Milosti?

Lafeu. Propustil, vzácná paní, své lékaře, pod jejich vedením tratil čas nadějí, a ze všeho zbývá mu jen to, že časem i nadějí ztratil.

Hraběnka. Tato dívka měla otce – ó, toho *měla*, jak smutné to pomyšlení! –, jehož vědomosti byly skoro tak velké jako jeho rozšafnost. Té jsouce na roven, byly by učinily přírodu nesmrtelnou a smrt byla by odešla na hrátky z nedostatku práce. Kéž by kvůli králi byl ještě na živu! Myslím, že by to byla smrt královy nemoci.

Lafeu. Jak se jmenoval ten muž, o němž mluvíte, vzácná paní?

Hraběnka. Byl proslaven, pane, ve svém povolání, a vším právem – Gérard de Narbonne.³

Lafeu. Muž vskutku výborný, vzácná paní. Král ještě nedávno mluvil o něm s obdivem a želem. Tak dovedný byl, že by živ byl dosavad, kdyby vědění obstáti mohlo proti smrtelnosti.

Bertram. Cím trpí král, můj dobrý pane?

Lafeu. Fistulí, pane hrabě.

Bertram. O takém neduhu jsem dosud neslyšel.

Lafeu. Přál bych si, aby se vůbec o něm nevědělo. – Je tato dívka dcerou Gérarda de Narbonne?

Hraběnka. Jeho jediné dítě, pane; a poručená mi do ochrany. Doufám u ní v dobro, jež její vychování slibuje. Její nadání zděděné činí krásné dary vychování ještě krásnějšími; neboť má-li mysl nešlechtetná vzácné vlastnosti, uznáváme je s politováním. Jsouť ctnostmi a zrádci. U ní jsou ještě dokonalejšími svou nelíčeností. Mysl ušlechtilou zdědila a o dobrotu pracuje sama.

Lafeu. Vaše chvála ji k slzám dojíká.

Hraběnka. Toť nejlepší sůl, kterou může dívka kořeniti svou chválu. Vzpomínka na otce nikdy jí nedolehne na srdce, aniž by krutost žalu ubrala všechnu živost z její tváře. – Již toho dost, Heleno, ztiš se, dosti již, aby se nezdálo, že více jevíš zármutek, nežli jej cítíš.

Helena. Opravdu jevíš zármutek a také jej cítím.

Lafeu. Mírný stesk je právo zemřelých; žal přílišný je živých nepřítel.

Hraběnka. Jsou-li jen živí nepřáteli žalu, on přílišností ubíjí se sám.

Bertram. Prosím vás, máti, o svaté požehnání.

Lafeu (*k Heleně*). Proč opravdu tak smutná?

Hraběnka. Žehnám ti, synu; otci roven buď,
jaks podobou, tak žitím! Krev i ctnost
ať v tobě o nadvládu zápolí
a dobrý buď, jak dobrý je tvůj rod!
Každého miluj, málokomu věř;
a nikde nekřivdi; čel nepříteli
svou silou víc než užíváním jí
a pod klíč srdce zamkni přítele.
Dej spíš se kárat pro mlčenlivost
než plísnit pro řeč. A co nebe víc
ti může dát a moje modlitby
tam vyprosit, ti sprchej na hlavu!
(*K Lafeuovi*) Nuž sbohem, pane; nevyčvičený
to ještě dvořan; radou buďte mu.

Lafeu. Žeť jistě budou se ti nejlepší
o jeho přízeň ucházeti tam.⁴

Hraběnka. Nebe ti žehnej! Sbohem, Bertrame.

Odejde.

Bertram (*k Heleně*). Nejlepší přání, jaká jen si vymysliti můžete ať jsou vám úslužná. Těšte mou matku, svou paní, a važte si jí hluboce.

Lafeu. Sbohem, dívko spanilá; hleďte zachovati výbornou pověst svého otce.

Odejdou Bertram a Lafeu.

Helena. Kéž bylo jenom to! – Já nemyslím
na svého otce; a ty slzy velkých⁵
památku jeho uctívají víc
než ty, jež pláču já. – Jak vypadal?
Já zapoměla ho; v mé obraznosti
podoby není kromě Bertramovy.
Jsem ztracena; vždyť není života,
když Bertram vzdálen. Zrovna mohla bych
tak milovati hvězdu zářící
a chtít, by byla mou, – tak vysoko
jest nade mnou: jen v jeho paprscích
a skvělé záři mohu těšit se,
ne v jeho kruhu. Ctižádostivost
mé lásky samu sebe utryzní.
Laň, jež by chtěla snoubena být lvu,
mřít musí láskou. – Krásné bylo to,
ač trýzeň, v každou hodinu jej zřít;
tak sedět, kreslit klenbu obočí,
ty oči sokolí a kadeře
na desku srdce hltajícího
ten každý rys a hnutí milé tváře.
Však teď je pryč a modloslužebná
má láska musí za něj uctívat
jen jeho relikvie. – Kdo to jde?

(Stranou) Kdos, jenž jde s ním, a pro něj strpím ho;
a přece vím, že pověstný to lhář,
a mám ho za blouda a zbabělce.
Leč vrostlá tato zla jej šatí tak,
že uplatní se tam, kde v chladném větru
ctnost ocelová mrazem pobledne.
Tak často vidáme, že nuzná moudrost
je služkou bohatého⁶ bláznovství.

Vystoupí Parolles.

Parolles. Pozdrav Bůh, luzná královno!

Helena. I vás, panovníče!

Parolles. To nejsem.

Helena. Aníž já jsem královna.

Parolles. Rozjímáte o panenství?

Helena. Ano. Máte tak trochu vojenského nátěru na sobě; dovolte mi otázku: Muž je nepřítel panenství; jak je můžem proti němu ohradit?

Parolles. Držte ho mimo pevnost.

Helena. Ale on útočí; a naše panenství, ač chrabré, je slabé v obraně. Naučte nás nějakému válečnickému odporu.

Parolles. Není žádného. Muž, který vás obklíčí, vás podkope a vyhodí do povětří.

Helena. Chraň Bůh naše ubohé panenství před podkopníky a vyhazovači do povětří! Není žádného vojenského umění, kterým by panny vyhodily do povětří⁷ muže?

Parolles. Jest-li panenství poraženo, muž tím rychleji vyletí vzhůru, a srazíte-li ho opět do průlomu, který jste učinily, ztrácíte pevnost. Nenáleží k hospodářství přírody zachovávat panenství. Ztráta panenství znamená moudré rozmnožení; a nikdy ještě se nezrodila panna, aniž by dříve ztraceno bylo panenství. To, z čeho jste stvořeny vy, jest látka k tvoření panen. Panenství, jednou ztracené, lze desetkrát nahradit. Jsouc navždy zachováno, jest navždy ztraceno: je to příliš chladná družka; pryč s ní!

Helena. Zastanu se ho trochu, byť bych i proto zemřela pannou.

Parolles. V té věci dá se málo říci; jest to proti řádu přírody. Hájení panenství jest obviňování vaší matky, což znamená očividnou vzpouru. Oběšenec není o nic horší než panna; panenství dopouští se samovraždy a mělo by se pohřbívati na křížovatkách v nesvěcené půdě jako zoufalý provinilec proti přírodě. Panenství líhne roztoče asi tak jako sýr; – tráví se až po samu kůru a tak hyne, živíc se vlastními útroby. Kromě toho jest panenství podivínské, hrdé, lenivé, plné sobectví, což jest nejhorší hřích proti božím příkázáním. Neudržujte je; musíte jím tratit; pryč s ním! Za deset let bude jich z něho deset, což jest dobrý úrok, a kapitál při tom nepochodí hůř. Pryč s ním!

Helena. A jak to udělat, pane, aby je dívka ztratila jen po vlastní libosti?

Parolles. Inu tak:⁸ má-li ráda toho, kdo nikdy nemá rád je. Jest to zboží, které ležením pozbyvá lesku; čím déle na skladě, tím skrovnější má cenu. Pryč s ním, dokud je prodejné; využijte času popotávky. Panenství jako stará dvorní dáma nosí čepec a obnosí, až vyjde z módy; bohatě vyzdoben už nezdobí zrovna tak jako agrafa a parátka na zuby na klobouku šviháků, které se teď už nevidají. Stará datle hodí se vám lépe do svítku a závaru než na tvář a vaše panenství, staropanenství, jest jako scvrklá francouzská hruška; vypadá nehezky a chutná suše. Ano, je to scvrklá hruška; druhdy bývalo lepší, ale teď je to scvrklá hruška. Co s ním?

Helena. S mým panenstvím už dost. – Tam u dvora⁹

váš pán mít bude lásek na tisíc,
v nichž matku nalezne a milenku
a velitelku, družku, fénixe
a nepřítelku, vůdce, bohyni
a panovnici, rádce, zrádkyni
vždy milovanou; – skromnou ctižádost
a hrdou skromnost, soulad zlozvučný
a libý nelad, víru, neštěstí
své líbezné a celý boží svět
těch milých, pěkných, něžně lhoucích jmen,

jak jen je žvatlá Mílek mhouravý.¹⁰
Teď bude... nevím co. Bůh dej mu zdar!
Ten dvůr je škola; on pak jeden z těch...

Parolles. Jak – z kterých?

Helena. Z těch, jimž přeju všechno dobré.
Jen žel...

Parolles. A čeho?

Helena. Že to přání dobra
těž těla nemá, jež se cítit dá;
tak, bychom my, kdož chuděj zrozeni,
jimž pouze přání od hvězd souzena,
jich působením za přáteli šli
a zjevili jim, co nám dopřáno
jen myslet, aniž díků dojdeme.

Vystoupí Panoš.

Panoš. Pane Parolle, hrabě vás volá.

Odejde.

Parolles. Helenko, sbohem. Vzpomenu-li na tebe, budu na tě myslet u dvora.

Helena. Pane Parolle, narodil jste se pod šťastnou planetou.

Parolles. Pod Martem.

Helena. Žeť pod ním, to jsem vždycky myslila.

Parolles. Proč pod Martem?

Helena. Válka vás vždycky tak sebrala, že jste se jistě narodil pod Martem.

Parolles. Když byl na vzestupu.

Helena. Ne, na sestupu myslím spíš.

Parolles. Proč to?

Helena. Couváte tolik, když bojujete.

Parolles. Jen pro výhodu.

Helena. Tou je také útek, nutká-li strach k bezpečnosti. Ale smlouva, kterou vaše chrabrost a strach u vás uzavrou, je rychloletná ctnost a líbí se mi na vás.

Parolles. Mám tolik co dělat, že ti nemohu náležitě odseknout. Vráťím se jako dokonalý dvořan; potom tě moje poučení do všeho zasvěť, budeš-li schopna dvořanského rozumu a porozumíš-li tomu, co ti rada vnukne; jinak zemřeš ve své nevděčnosti a tvoje nevědomost tě odpraví. Měj se dobře! Budeš-li mítí kdy, modli se; nebudeš-li, vzpomínej svých přátel. Zjednej si dobrého manžela a měj se k němu tak jako on k tobě. A tak buď zdráva!

Odejde.

Helena. V nás samých bývá často spása skryta,

již připisujem nebi. Osud skýtá
nám plnou volnost; jenom couvá s námi,
když chabí vůlí nečinní jsme sami.

Kteráže moc mou lásku vznáší tak,
že vidím, ale nenasytím zrak?

Řád přírody, co sudba nejdál dělí,
jak rovné s rovným v políbení scelí.

Věc divná zdá se nemožnou jen těm,
kdož v snaze váhají a nemožnem
to pokládají, co už jinde bylo.

Kde silné chtění lásky nedobylo?

Král nemocen... Můj plán mne klame snad,
svůj úmysl však hodlám vykonat.

Odejde.

Výstup 2.

Paříž. – Královský palác.

Tuš. – Vystoupí Král francouzský s listem v ruce a Dvořané.

Král. Florencie ve válce se Sienou
se s nerozhodným štěstím utkaly
a pokračují v boji urputném.

První dvořan. Tak povídá se.

Král. Ne, toť bezpečno.
Zde máme jistotu: strýc rakouský
to píše s výstrahou, že Florentští
nás chtějí pohnout k rychlé pomoci,
a nejdražší náš přítel zrazuje
nás od toho chtě, bychom odřekli.

První dvořan. Láska i moudrost jeho, častokrát
již osvědčené k Vaší Milosti,
mu zjednávají plnou důvěru.

Král. On vyzbrojil už naši odpověď
a Florenčan jest odmítnut, než přijde.
Leč naše panstvo, které toskánskou
chce službu zkusit,¹¹ plnou volnost má
se postaviti k straně té neb té.

Druhý dvořan. To můž být školou naší mládeži,
jež dychtí po vzduchu¹² a po činu.

Král. Kdo zde?

Vystoupí Bertram, Lafeu a Parolles.

První dvořan. Toť hrabě z Roussillonu, Milosti,
mladistvý Bertram.

Král. Svého otce tvář
máš, mladý muži. Štědrá příroda
spíš s rozvahou než ukvapeně tak
tě složila. Kéž ctnosti otcovy
jsi také zdědil! – Vítej v Paříži!

Bertram. Můj dík i služby vaše jsou, můj králi.

Král. Tak zdravé tělo mít bych přál si teď
jak tenkrát, když s tvým otcem v přátelství
jsme nejprv zkusili své vojenství!
On v službu doby nahled hluboko
a konal ji jak nejchrabřejší kdos.¹³
Žil dlouho, ale stáří vrásčité
se přikradlo a činnost vymklo nám.
Řeč o tvém otcovi zotavuje mne.
Mlád, ducha měl, jež v naší mládeži
též vidím dnes; – však oni žertují,
až netušené vlastní posměšek
zpět padá na ně dřív, než uměli
svůj lehký vtip si čestně přikrášlit.
Byl pravý dvořan, trpké pohrdy
v své pýše neměl ani v břitkosti,
a měl-li, pouze někdo rovný mu
je probudil. Čest, jsoucí orlojem
svým vlastním, znala pravou minutu,
kdy nesouhlas mu kázal promluvit,
a tu byl ručky hodin poslušen
mu jazyk. S níže postavenými
jak s tvory jednal druhu jiného¹⁴

a skláněl vrchol svůj k jich nízkým řadám,
je hrdy čině svojí pokorou,
leč chválou jich se pokořena cítě.¹⁵
Muž takový by mladší době dnes
moh vzorem být; a pravě sledován
by zjevil jí, jak ve všem couvá teď.

Bertram. Památka jeho leží bohatěji
ve vaší mysli nežli na rovu;
a nápis náhrobní jej neslaví
jak chvála vaší řeči královské.

Král. Kéž byl bych s ním! – On vždycky říkával –
(mně zdá se, že ho slyším ještě teď;
neb svoje tklivá slova nesil v sluch,
však rouboval je, aby rostla tam
a nesla plod): – „Kéž nepřežiju dne“ –
v svém pravém smutku často začínal,
když jakás krásná chvíle končila –
„kéž nepřežiju dne,“ tak říkával,
„kdy olej dohoří v mém kahanu,
a nejsem čoudem světu mladšímu,
jenž vším, co není nové, pohrdá
svým duchem těkavým, svým úsudkem
jen k novému se šatu obrací
a jehož stálost hyne dřív než kraj.“
Tak prával si; já po něm téhož s ním;
neb vosk ni med už nesnášeje v úl,
rád od svého se roje oddělím
a místo k dílu jiným ponechám.

Druhý dvořan. Jste milován a ti, kdož nejméně
to jeví, pohřeší vás nejprve.

Král. Že místo plním, vím. – Jak dlouho, hrabě,
již mrtev lékař otce vašeho?
Byl velmi slaven.

Bertram. As půl roku, pane.

Král. S ním, kdyby žil, bych ještě zkusil to.
Dejte mi rámě; – všichni ostatní
mne oslabili různým léčením;
teď neduh zápasí a příroda,
jak se jim líbí. – Hrabě, vítejte,
jste drahý mi jak syn.

Bertram. Dík, Milosti.
Odejdou. – Tuš.

Výstup 3.

Roussillon. – V hraběcím paláci.

Vystoupí Hraběnka, Správce a Šásek.

Hraběnka. Ted vyslechnu vás; co soudíte o té slečně?

Správce. Přál bych si, milostivá paní, aby horlivost, s kterou jsem hleděl dojítí vaší spokojenosti,
hledána byla v kalendáři mých dřívějších snah; neboť zraňujeme svou skromnost a kalíme čistotu
svých zásluh, když sami o nich mluvíme.

Hraběnka. Co chce ten šibal zde? – Jdi, brachu. Žalobám, které slyším na tebe, všem nevěřím. – Moje
shovívavost tím vinna, neboť vím, že tobě neschází pošetilosti k takovým kouskům a že jsi dosti
způsobilý je provéstí.

Šásek. Vzácná paní, není vám neznámo, že jsem chudák.

Hraběnka. Nu, dobře.

Šašek. Ne, vzácná paní, to není dobře, že jsem chud – ačkoliv mnohý bohatec propadá peklu –, ale dosáhnu-li vašeho svolení, abychom se vzali, Isabela i já budeme již hledět, jak bychom se nějak protloukli.

Hraběnka. Chceš mermomocí býti žebrákem?

Šašek. Žebrám jen o vaše svolení v této věci.

Hraběnka. V které věci?

Šašek. V Isabelině i své vlastní. Služba není pojištěné dědictví a já myslím, že nedojdu božího požehnání dříve, dokud nebudu mítí potomstva; neboť říkají, že dítky jsou požehnáním.

Hraběnka. Pověz mi, proč se chceš oženit?

Šašek. Mé ubohé tělo toho žádá; jsem k tomu poháněn krví; a chtěj nechtěj musí jíti ten, koho ďábel žene.

Hraběnka. To tedy jediná příčina, kterou Vaše Vzácnost má?

Šašek. Abych pravdu řekl, vzácná paní, mám ještě jiné svaté příčiny, jak už věci jsou.

Hraběnka. Smí je svět vědět?

Šašek. Býval jsem, vzácná paní, hříšný tvor, jako jste vy a vše tělo a krev jsou; a žením se, abych činil pokání.

Hraběnka. Budeš litovati spíše své ženitby než své hříšnosti.

Šašek. Jsem bez přátel, vzácná paní, a doufám, že kvůli ženě přátele naleznu.

Hraběnka. Takoví její přátelé budou tvoji nepřátelé, brachu.

Šašek. Velkost takového přátelství, vzácná paní, vy nechápete: darebové budou dělat za mne to, čeho jsem já už syt. Kdo orá mé pole, ušetří můj potah a nechá mne přec úrodu svézti pod střechu. Jsem-li já mu paroháč, jest on můj čeledín. Ten, kdo potěší mou ženu, jest těšitel mého těla a krve; ten, kdo potěší mé tělo a krev, miluje mé tělo a krev; kdo miluje mé tělo a krev, jest můj přítel; ergo, kdo líbá mou ženu, je můj přítel. Kdyby lidé byli spokojeni s tím, co jsou, nebylo by se v manželství čeho bát; neboť mladý puritán Charbon a starý papeženec Poysam,¹⁶ jakkoliv se v srdci různí náboženstvím, jsou přece hlavou zajedno: mohou se potkat parohy jako jiní srnci v houfu.

Hraběnka. Nepřestaneš nikdy býti pomlouvačným, klevetivým darebou?

Šašek. Prorokem nepřestanu být, vzácná paní; a mluvím pravdu od plic:

Neb zpívám jenom písničku,
jež pravdou mužům je známa;
jim osud nese ženitbu
a kukačka přiletí sama.¹⁷

Hraběnka. Už jdi, příteli, jindy si o tom promluvíme víc

Správce. Není libo, milostivá paní, aby zavolal Helenu k vám?

Promluví s vámi o ní.

Hraběnka. Jdi, brachu, a řekni slečně, že bych ráda s ní mluvila; – s Helenou, rozumíš?

Šašek. Pro tuto krásku – pravila,¹⁸

že do Tróje Řek vpad?
Ó bláhový, ó bláhový, –
že tu měl Priam rád?
A jak tu stála – jedna z nich –,
si vzdychla: Tak jde svět!
Když jedna hodná, devět zlých,
to dost je na deset!

Hraběnka. Jakže? – Jen jedna hodná z desíti? Kaziš tu píseň.

Šašek. Ano, jedna hodná ženská z desíti. Tak píseň opravuji. Dejž jich Bůh aspoň tolik světu každý rok! Kdybych byl farář, nestěžoval bych si na takový desátek. Jedna z desíti! Kdyby se narodila jen jedna hodná ženská s každou kometou nebo při zemětřesení, zlepšilo by to pravděpodobnost výhry v loterii. Dnes může si člověk spíše srdce z těla vytrhnout,¹⁹ než jednu najde.

Hraběnka. Už ať jsi pryč; udělej, co ti poručím.

Šašek. Ze tak člověk musí poslouchati ženskou a nepohorší se! Ačkoliv je poctivost puritánská, přece se nepohorší a oblekne rochetu²⁰ pokory přes černý talár vzpírajícího se srdce. Inu, jdu; Helena tedy má sem přijíti.

Odejde.

Hraběnka. Teď mluvte.

Správce. Vím, vzácná paní, že slečnu z celého srdce milujete.

Hraběnka. Opravdu tak; její otec mi ji světil a ona sama i bez jiných zásluh může u mne právem činiti nároky na tolik lásky, co jí nalézá. Jsem jí dlužna více, než dostává, a dostane více, než bude kdy žádati.

Správce. Byl jsem poslední dobou více kolem ní, než myslím, že si přála. Bývala samotna a svěřovala, co mluvila, jen vlastním uším. Domnívala se – chtěl bych na to přísahat –, že toho nikdo cizí neslyší. Věc je ta, že miluje vašeho syna. „Štěstěna,“ říkala, „že není bohyně, která by kladla tak velký rozdíl mezi poměry jich dvou. Mílek že není bůh, jenž by sáhal svou mocí jen tam, kde stavy jsou si rovny. Diana, královna panen, že by nedala svého ubohého rytíře přepadnouti bez vyproštění při prvním útoku nebo bez výkupného později.“ – Tak mluvila v nejtrpčím návalu bolesti, jakým jsem kdy slyšel dívku naříkat. I měl jsem za svou povinnost vám to rychle oznámit, protože kdyby se stalo nějaké neštěstí, vám přece na tom záleží, abyste dříve o tom věděla.

Hraběnka. Jednal jste poctivě a zachovejte vše u sebe. Mnohé známky již dříve mi o tom svědčily, ale visely tak kolísavě na váze, že jsem nemohla ani věřit, ani pochybovat. Prosím vás, odejděte a zamkněte to v nitru svém. Díky za vaši poctivou starostlivost. Promluvíme si o tom ještě co nevidět.

Odejde Správce.

Hraběnka. Tak mně kdys bylo jak té mládeži!

Jsme dítky přírody a toť náš podíl;
ten trn k mladistvé růži náleží;
v nás krev a žár se v naší krvi zrodil.
Toť přírody je pečeť pravdivá,
kde lásky vášeň mladost prohřívá.
Když vzpomínám, i naše vady byly
to kdys, a my je vadou necítili.

Vystoupí Helena.

Jak vidím, z očí neduh ten jí zírá.

Helena. Co je vám libo, milostivá paní?

Hraběnka. Ty víš, Heleno, že ti matkou jsem.

Helena. Má ctěná paní. –

Hraběnka. Ano, matkou, dím.

A proč ne matkou? – Když jsem děla „matkou“,
tu jak bys byla hada spatřila.
Co je v tom slově, že se děšíš ho?
Dím, jsem tvá matka; do seznamu těch
tě kladu, které porodila jsem.
Je často viděti, jak pěstounství
jde v zápol s přírodou; a volba pěstí
nám z cizích semen rodné ratolesti.
Ston mateřství mne tebou netísnil,
však věnuji ti péči mateřskou:
Bůh s tebou, děvče! – Sráží ti to krev,
když dím, že jsem tvá matka? Co se děje,
že tato duha²¹ mnohobarevná,
ta pláče věštkyň, ti oko mží?
Proč, – žes má dcera?

Helena. Ne – že nejsem jí.

Hraběnka. Dím, že jsem tvoje máť.

Helena. Ach, odpusťte;
pán z Roussillonu nemůž být mým bratrem,
jsemť prostá jménem, on je proslulý;
můj rod je nízký, jeho vznešený; –
jak drahý pán a velitel mne chrání,
já v jeho službách žít chci do skonání.

Mým bratrem nemůž být.

Hraběnka. Ni já tvou matkou?

Helena. Jste moje matka; ó kéž byste byla
– leč tak, by syn váš nebyl bratr můj –
má rodná máť – neb matka obou nás!
Tak drahá by mi spása nebyla
jak to, jen kdybych nebyla mu sestrou.
Zda nelze říci „vaše dcera jsem“
a přitom bratra neviděti v něm?

Hraběnka. Mou snachou, Heleno, bys mohla být.

Ví Bůh, že tak to myslíš: – dcera, matka
tak tepnu bouří ti. – Jak, bledá zas?
Mé tušení tě v lásce dopadlo;
teď vidím tajemství tvé samoty
a nalézám tvých trpkých slzí zdroj.
Všem smyslům teď je zjevno, mého syna
že miluješ; je stydno přetvářce,
by proti hlasu tvého vzplanutí
mi řekla „ne“. A proto pravdu mluv;
a rci, že tomu tak; neb hled', z tvých lící
to jedna druhé dí a oči tvé
tak zřejmě vidí to v tvém chování,
že samy mluví to svým způsobem.
Jen hřích a umíněnost pekelná
ti vážou jazyk, aby pravdu kryl.
Mluv, je to tak? Když je, tos k podivu
se zamotala. Ne-li, řekni „ne“.
Však žádám tě – jak nebe nade mnou,
že chci jen dobro tvé –, bys řekla mi
jen pravdu.

Helena. Dobrá paní, odpusťte!

Hraběnka. Rci, zdali mého syna miluješ?

Helena. Ach, odpuštění, paní vznešená!

Hraběnka. Ty miluješ ho?

Helena. Zdali, paní, vy
jej nemilujete?

Hraběnka. Mluv bez oklik.

Má láska k němu povinností jest
před celým světem. Nuže pojd', jen pojd'
a zjev mi, jak to s náklonností tvou;
neb zřejmo viní tě tvůj nepokoj!

Helena. Nuž tedy na kolenou nebesům
a vám se přiznávám, že před vámi
a nejbliž vysokostem nebeským
je drahý mi váš syn.

Sic chudí byli moji pokrevní,
však počestní; a tak jest láska má.
Nic nehoršete se; vždyť nic mu to
přec neublíží, mnou když milován.
Já smělou láskou za ním nechodím
a nechtěla bych, aby stal se mým,
než zasloužím si ho; – však nevím jak.
Vím, darmo miluji a zápas můj
jest beznadějný, ale v dychtivé
to síto,²² které neudrží nic,

přec leju stále vody lásky své
a neželím, že stále ztrácím je.
Tak jako Ind ve zbožném bludu svém
se kořím slunci, které dívá se
na modlíciho, ale nezná ho.
Má drahá paní, vaše nenávist
mou lásku nestíhej, že miluje,
kde milujete vy; – však jestli jste
– vždyť čestný věk o ctnostném svědčí mládí –
kdy ryzím náklonnosti plamenem
tak čistě toužila a milovala
tak převroucně, že byla Diana
zajedno s láskou,²³ – tedy mějte žel
s tou, jež jen stále půjčuje a dává
tam, kde ji ztráta jistá očekává,
jež ví, co hledá, zem že nedá širá,
a žijíc v sladkém bludu, v něm též zmirá.

Hraběnka. Nechtělas do Paříže nedávno?
Mluv pravdu.

Helena. Chtěla, milostivá paní.

Hraběnka. Proč? – Přiznej se.

Helena. Jen k pravdě; na svou spásu
to přísahám. – Jak víte, otec můj
mi odkazem dal jisté předpisy
tak vzácných, osvědčených účinků,
jak jeho očividná zkušenost
a čtení svrchovaně zdarnými
je našly; a přál si, abych jen
co nejpečlivěji je chovala
jak prostředky, jichž moc je zdatnější
než vůbec známo. – Mezi jinými
tam uveden též osvědčený lék
pro neduh zoufalý, jímž trpí král
již jako ztracen.

Hraběnka. To jen pohnutkou
ti tedy bylo do Paříže jeti?

Helena. Můj pán, váš syn, mi toho připomněl;
neb jinak Paříž, lékařství a král
by mého pomyšlení bývali
as vzdáleni.

Hraběnka. A myslíš, Heleno,
když nabídneš mu pomoc domnělou,
že přijme ji? Jsout' on i lékaři
v tom zajedno: on, že mu neumějí,
a oni, že mu pomoci nemohou.
Jak tedy důvěřovat ubohé
a neučené dívce, když i školy,
svou vědu vyčerpavše, nechaly
běh volný neduhu?

Helena. Cos říká mi
víc ještě nežli věda otcova
– jenž v povolání svém byl z největších –,
že blahý předpis po něm zděděný
od nejšťastnějších planet nebeských
se posvětil; a kdyby Vaše Vzácnost

jen dovolila mi to zkusiti,
svůj život – dobře nasazený v tom,
bych dala, aby vyléčen byl král
do určitého dne a hodiny.

Hraběnka. Ty věříš tomu?

Helena. Jistě, vzácná paní.

Hraběnka. Měj tedy, Heleno, mé svolení
i lásku, služebnictvo, prostředky;
a moje milé vroucně pozdravuj
mi u dvora. Já doma zůstanu
a modlit budu se, by dílu tvému
Bůh požehnal. Hned zítra odjedeš
a jista bud, že čím tě doprovázet
má pomoc může, nebude ti scházet.
Odejdou.

Druhé dějství.

Výstup I.

Paříž. – Královský palác.

Tuš. – Vystoupí Král i několika mladými šlechtici, Bertram a Parolles.

Král. Nuž sbohem tedy, mladí šlechtici,
a zachovejte mysl bojovnou.
Vám také sbohem, páni; rozdělte si
mou radu; všichni-li ji přijmete,
dar sám se rozhojní a stačiti
vám bude všem.

První šlechtic. Dá Bůh, že vrátíme se
jak v boji vyškolení vojíni
a Vaši Milost zdrávu naleznem.

Král. Ne, ne, to nemůž být. – A přece jen
mé srdce nechce uznat chorobu;
jen ví, že hrozí mému životu.
Nuž sbohem; – ať již umru, neb jsem živ,
vy buďte syny čacké Francie.
Ať horní Italsko,²⁴ jež ze slávy
jen tyje padlé moci královské,
zví, že jste slávě pouze nepřišli
se dvořit, ale zasnoubit se s ní.
Kde nejchrabřejší couvá, najděte,
co hledáte, by sláva hlasitě
vás rozhlaholila. – Já sbohem dím.

Druhý šlechtic. Dle přání buďte, Milosti, jen zdráv!

Král. A pozor na ty dívky italské!
Náš Francouz nemá slov prý odepřít,
co žádají; a tedy v zajetí
dřív neupadejte, než sloužíte.

Oba šlechtici. Tu výstrahu si k srdci běřeme.

Král. A tedy sbohem! (*K jednomu ze šlechticů*) Doprovod'te mne.
Ustoupí veden do pozadí na pohovku.

První šlechtic (*k Bertramovi*). Ach, škoda, pane, že tu zůstanete.

Parolles. On za to nemůže, ten švarný jun.

Druhý šlechtic. Ó, rytířská to válka!

Parolles. Znamenitá!

Já prodělal již války takové.

Bertram. Mně kážou zůstat, pořád hudou mi

„že mlád – až přes rok – příliš záhy teď“.

Parolles. Trváš-li na svém, hochu, rekovně se odkrad odtud.

Bertram. Já tu zůstat mám
a věšák být pro ženskou košili,²⁵
na dlaždicích si obuv oskřípat,
až čest se rozprodá a zbude meč
jen k tanci. – Odkradu se, přísámbůh!

První šlechtic. Toť čestná krádež.

Parolles. Spáchejte ji, hrabě.

Druhý šlechtic. Jsem vaším pomocníkem; a tak sbohem.

Bertram. Jsem srostlý s vámi; naše rozloučení
jest, jako když se tělo roztrhá.

První šlechtic. Sbohem, setníku!

Druhý šlechtic. Milý monsieur Parolle!

Parolles. Rekovní bohatýři, můj meč a váš jsou spolu příbuzný. Statní, ohniví hrdinové! – Jen slovo ještě, dobré čepele: Najdete tam v pluku Spiniů jakéhoš kapitána Spuria s jizvou, odznakem války, zde na levé tváři. Byl to tenhle meč, jenž ji vybrázdil. Řekněte mu, že jsem živ, a poslechněte, co ten vám bude o mně povídat!

První šlechtic. Tak učiníme, chrabrý setníku.

Odejdou šlechtici.

Parolles. Mars buď vám přízniv jak svým nováčkům! – A co vy?

Vrátí se Král.

Bertram. Zůstanu. – Král...

Parolles (*stranou k Bertramovi*). Měl byste se k těm urozeným šlechticům chovati s trochu větší dvorností. Držel jste se v mezích příliš chladného sbohem dání. Buďte pozornější k nim; neboť čas nosí je za kloboukem a oni udávají, jak se má dokonale chodit, jíst, mluvit a pohybovat se pod vlivem nejuznávanější planety.²⁸ A třeba ďábel řídil tanec, za takovými se musí jít. Tedy za nimi a rozlučte se okázaleji.

Bertram. To učiním.

Parolles. Statní hoši; a dle všeho budou z nich řízní vojíni.

Odejdou Bertram a Parolles. Vystoupí Lafeu.

Lafeu (*poklekne*). Mou zvěst mi, králi, odpusťte i mně!

Král. Nuž, ukládám ti za to, abys vstal.

Lafeu. Tož tady stojí muž, jenž koupil si
tím odpuštění. Chtěl bych, byste vy,
můj kníže, klečel tak a prosil mne,
a po mém rozkazu tak mohl vstát.

Král. Těž já; pak byl bych lebku rozbil ti
a za odpuštění tě poprosil.

Lafeu. I třeba tak; leč, dobrý kníže můj,
jde o to: chcete býti uzdraven?

Král. Ne.

Lafeu. Vy tedy hrozny jísti nechcete,
má liška královská? Ó, chtěl byste
mé krásné hrozny, kdyby mohla jen
má liška královská jich dosáhnout.²⁷
Znám doktora, jenž do kamene vdech
by duši, jenž by skálu oživil
a způsobil, že byste zatančil
si skočnou ohnivě a bujaře;
jenž pouhým tknutím krále Pipina
by vzkřísil, ano, Karlu Velkému
by péro vtisknul do ruky, že list²⁸
by napsal jí.

Král. Jí? – Která je ta ona?

Lafeu. Doktorka!

Žeť, pane můj, sem přišla taková,
jen chcete-li ji vidět. Na mou čest
a víru – mám-li vážně promluvit
v tom, co jsem lehkým slovem započal –
já mluvil s dívkou, která věkem svým
a pevnou myslí, řečí, moudrostí
mne udivila víc, než troufám si
to čítat na vrub jen své slabosti.
Chcete ji vidět – toho žádá si –
a vyzvědět, co má v úmyslu?
Až stane se tak, vysmějte se mi.

Král. Nuž, přiveď sem ten div, milý Lafeu,
ať s tebou dělíme se o úžas
neb zbavíme tě tvého údivu,
proč byls jím jat.

Lafeu. V tom posloužím vám hned
a nechci otálet ani mžik.

Odejde.

Král. Tak vždycky dělá proslov k svému „nic“.

Vrátí se Lafeu s Helenou.

Lafeu. Jen pojd'te dál.

Král. Ten kvap má křídla věru.

Lafeu. Jen dál, jen dál. – Tot' Jeho Milost, král;
co chcete, zjevte mu. Sic vypadáte
jak zrádce, ale zrádců takových
se Jeho Milost bojí málokdy.
Jsem ujec Kressidin, jenž troufá si
dva nechat pohromadě. Buďte zdraví!

Odejde.

Král. Nuž, krásná dívko, týká-li se nás,
co přejete si?

Helena. Ano, Milosti.

Můj otec zval se Gérard de Narbonne;
byl osvědčený lékař.

Král. Já ho znal.

Helena. Tím spíše na chvále mu ušetřím;
jej znáti stačí. Na smrtelném loži
mi mnohý předpis dal a jeden zvlášť,
jejž jako nejcennější výsledek
svých věd a dlouhé zkušenosti své
skvost nejmilenější mi poručil,
bych jako třetí oko chovala
si bezpečněj a dráž než moje dvě.
Tak učinila jsem; a slyšíc, jak
prý Vaše Milost zachvácená jest
tím zhoubným neduhem, v němž drahého
mi otce dar má nejslavnější moc,
jdu ve vší pokoře jej nabídnout
i svoje léčení.

Král. Jsme vděčni, děvo;
leč nemůžem tak lehkověrní být
v své uzdravení, nejučenější
když lékaři již opouštějí nás

a sborem rozhodli, že příroda
se nikdy nedá pracným uměním
od nezhojitelnosti odvrátit.
Dím, nelze nám tak střísnit rozvahu
a svádět naději všanc dáváním
své neuzdravitelné choroby
jen pokusům a odloučiti tak
svou důstojnost od svého mínění,²⁹
že marně pomoc nesmyslnou ždáme,
kde pomoc za nesmysl pokládáme.

Helena. Tož odměnou mi buď má povinnost;
své služby nechci vám již vnucovat;
jen prosím, byste v myslí královské,
jak půjdu zas, jen vlídně soudil o mně.

Král. Dát méně nemohu, chtě vděčným být.
Tys chtěla pomoci a děkuji ti
jak mroucí tomu, kdo mu přeje žíti;
však já co plně vím, ty nevíš zdáli;
vím, co mi hrozí, rada tvá tě šálí.

Helena. Co mohu dělat, neublíží vám,
když na všech lécích zoufáte už sám.
On, díla největší jenž vykonává,
k nim často nejslabší své sluhy brává.
Tak Písmo v dětech jeví moudrý soud,
kde soudci byli dětmi; velký proud
vznik z praménku a moře vyschla celá,
kde mysl velkých divu neviděla.
Tam často selže očekávání,
kde nejvíc slibuje; a nezklame,
kde mizí naděje a zoufáme.

Král. Ne, dobrá dívko, ne, již buď mi zdráva!
Tvá snaha neužitá plat ti dává
a dík můj odměnou buď služeb všech.

Helena. Mé vnuknutí tak maří pouhý dech!
Tak není u Toho, jenž všechno vidí,
jak u nás, zdáním řídících se lidí;
však nejtroufalej klamem sami sebe,
když za čin lidský máme dílo nebe.
Můj drahý pane, svolení mi dejte
a nebesům, ne mně, tu zkoušku přejte.
Já nemám, pane, zvykem podvodníků
věc jinou v myslí, jinou na jazyku;
však myslím jistě – a můj soud je pravý –
že lék můj mocný a že dá vám zdraví.

Král. Tak bezpečna jsi? – Dokdy vyléčí
mne lék tvůj?

Helena. Dá-li Milost Největší
svou milost, dřív než dvakrát denní kruh
spřež slunce objede přes nebes luh,
než dvakrát šerem, západovou mhou
vlhotný Hesper zhasne lampu mdlou
neb v sutkách písek dvakrát dvanáctkrát
ukáže plavci kradmých minut spád.
Co chorobného v zdravých údech, mine,
znov zdraví oživne a neduh zhyne.

Král. A jestli tvoje důvěra se zvrátí
a jistota, co má se tobě státí?

Helena. Ať zvou mne nestoudnou a obviní
jak nevěstku; má pověst pošpiní
se v písničkách a moje dívčí jméno
když, jak jen možno, bude potupeno
a ze všech nejhorší když trest mne stíh,
ať život skončím v mukách nejkrutších.

Král. Mně jest, jak posel nebeský by byl
nástrojem slabým velce promluvil;
co nemožností zdá se mysli prosté,
rozumem vyšším nad pochybnost roste.
Drah je ti život, neb co hodno v žití
jest jména, tvoje okrašluje bytí:
vděk, mladost, moudrost, odvaha a vše,
co šťastné jaro žití šťastným zve.
To může umělost jen vítězná
dát v sázku nebo smělost bezmezná.
Tož, milá dívko, ať tvůj lék to zkusí,
neb moje smrt i tvojí bytí musí.

Helena. Když zklamou ve splnění nebo lhůtě,
jak slibuji, ať právem zemru krutě;
když nepomohu, bude smrt můj plat,
však pomohu-li, co mi chcete dát?

Král. Jen žádej.

Helena. Splníte, oč požádá se?

Král. Při žezle svém a při své duše spáse!

Helena. Tož rukou královskou mi za manžele
dej, koho budu chtít z tvé říše celé,
s tou výhradou, že moje odvaha
jen ke královské krvi nesahá
a moje prosté, nepatrné jméno
s tvým slavným kmenem bude nesloučeno;
leč toho z poddaných, o kterém vím,
že smím ho žádat, dáš mi slibem tím.

Král. Zde ruka má. Když splníš slovo dané,
co slíbil já, se po tvé vůli stane.
Kdy léčit započneš, máš volnost všechnu,
neb já, tvůj chorý, ve všem uposlechnu.
Víc měl bych se a jindy musím ptát
– ač nic víc důvěry mi nemůž dát –,
s kýmš přišla, odkud; – ale netázána
mi vítěj a tvá pout' buď požehnána.
Sem – někdo přispěj! – Splníš-li, co díš,
můj skutek svému roven uvidíš.

Tuš. – Odejdu.

Výstup 2.

Roussillon. – Hraběcí palác.

Vystoupí Hraběnka a Šašek.

Hraběnka. Pojd' sem, brachu; svěřím ti úkol, kde se budeš moci ukázat na vrcholu svého vychování.

Šašek. Uvidíte, že jsem lépe vykrmen než vychován. Víím, že se hodím tak jen ke dvoru.

Hraběnka. Ke dvoru! Jaképak místo vlastně chceš, mluvíš-li o tom tak pohrdavě? – Tak, jen ke dvoru!

Šašek. Věru, vzácná paní, má-li člověk od Boha darem nějaké způsoby, nemůže je udati snadněji než

u dvora. Ten, kdo neumí podhrnout nohu k pokloně, smeknout čepici, poslat hubičku prsty a promluvit slova, nemá ani nohy, ruky, rtů, ani čepice. A takový člověk, správně řečeno, by se ke dvoru nehodil. Ale já mám vždy pohotovou odpověď, která se hodí pro každého.

Hraběnka. Věřu, hezká to odpověď, která se hodí na každou otázku.

Šašek. Jest jako holičova židle, která se hodí pro všechny zadky: špičaté, placaté, buclaté, slovem pro všechny.

Hraběnka. Tvá odpověď se tedy hodí ke každé otázce?

Šašek. Ano, jako desítka do ruky advokátovy, francouzská koruna dykytové holčině,³⁰ Honzíkův olověný prstýnek na Hančin prst,³¹ lívanec pro popeleční středu, taneček pro májový den, hřebík do díry, manželské parohy pro paroháče, hubatá žena pro svárlivého muže, rty mnišky k mnichovým ústům, ano jako jitrnice k svému střívku.

Hraběnka. A ty máš vskutku odpověď stačící na všechny otázky?

Šašek. Od vévody shora až dolů k ponocnému odpovím každému a na všechno.

Hraběnka. Je to zajisté odpověď obrovských rozměrů, když stačí každé otázce.

Šašek. Ani dost málo, věřte mi, kdyby se o ní učenci vyslovili opravdově. Tu ji máte a vše, co k ní náleží: Zeptejte se mne, jsem-li dvořan; neuškodí vám, zvíte-li to.

Hraběnka. Nu, dejme tomu, že jsme zas mladí; – kdybychom mohli! – zeptám se tě doufajíc, že tvou odpovědí budu moudřejší. Prosím vás, příteli, jste dvořan?

Šašek. Jemináčku, – to je přece nasnadě. Jen dál, jen dál; ještě sto takových otázek.

Hraběnka. Jsem, brachu, tvá ubohá přítelkyně, která to s tebou dobře myslí.

Šašek. Ó jemináčku! Jen houšť, jen houšť! – A nešetřte mne.

Hraběnka. Zdá se mi, pane, že přímé, prosté řeči nerozumíte.

Šašek. Ó jemináčku, jen přímo do mne, jen dál!

Hraběnka. Tuším, že jste byl nedávno vymrskán.

Šašek. Ó jemináčku, jen mne nešetřte.

Hraběnka. Voláš-li „jemináčku“, když jsi bit, a „jen mne nešetřte“, opravdu, tvé „jemináčku“ je správná odpověď na bití, a dobře bys odpovídal, kdyby na to došlo.

Šašek. Co živ jsem s tím jemináčkem tak zle nepochodil. Nu, vidím, že věci mohou sloužiti dlouho, ale ne na věky.

Hraběnka. Jen co je pravda, hospodařím hezky s časem, bavím-li se tak vesele s bláznem.

Šašek. Ó jemináčku, teď už se mi to zas k dobru obrací.

Hraběnka. Již, brachu, dost. To zde dej Heleně

a řekni, aby odepsala hned.

Zdrav mého syna a mé příbuzné;

to není mnoho.

Šašek. Pozdrav? – Věřu ne.

Hraběnka. Pro tebe přece, myslím; rozumíš?

Šašek. Žet'; dřívě než mé nohy budu tam.

Hraběnka. Jen pospěš.

Odejdou.

Výstup 3.

Paříž. – Královský palác.

*Vystoupí Bertram, Lafeu a Parolles.*³²

Lafeu. Říkají, že se už nedějí zázraky, a naši filosofové jsou jen k tomu, aby věci nadpřirozené a nevyzpytné učinili všedními a obyčejnými. Proto si tropíme žerty z hrůz a hradíme se zdánlivým věděním tam, kde bychom se měli odevzdati neznámému děsu.

Parolles. Ano, je to nejpodivnější zázračná věc, jaká se jen v našich posledních dobách udála.

Bertram. To také jest.

Lafeu. Být opuštěn od všech dovedných lékařů –

Parolles. To je má řeč; – od Galena i Paracelsa.³³

Lafeu. ...od všech těch učených a věrohodných mistrů –

Parolles. Pravda; to je má řeč.

Lafeu. ...kteří jej pokládali za nevyhojitelná –

Parolles. Ano, v tom to vězí; to také povídám.

Lafeu. ...jemuž nelze pomoci –

Parolles. Pravda; – za člověka takřka již propadlého –

Lafeu. ...nejistému životu a jisté smrti.

Parolles. Správně a dobře; tak bych to byl řekl též.

Lafeu. Opravdu mohu říci, že to je něco nového ve světě.

Parolles. To vskutku jest, a kdybyste cos podobného chtěli vidět tištěno, přečtete si jen, ... jak říkají té knize?³⁴

Lafeu. „Zjevení nebeské moci v pozemském nástroji.“

Parolles. Tak jest; byl bych to navlas tak řekl.

Lafeu. Ani plískavice není teď veselejší, než je on. Na mou duchu, mluvím se vši úctou.

Parolles. Inu, zkrátka i zdlouha řečeno, je to podivné, velmi podivné; a musela by to být lotrasovská duše, která by neuznala, že v tom jest –

Lafeu. ...sama ruka boží –

Parolles. Ano, to je moje řeč.

Lafeu. ...v nadmíru slabé –

Parolles. ...a křehké nádobě. Veliká moc, veliká svrchovanost, které by se vpravdě mělo i dále využít než k uzdravení královu, abychom všichni –

Lafeu. ...byli jí vděční.

Parolles. To jsem chtěl říci; dobře pravíte. Hle, tady král.

Vystoupí Král, Helena a družina.

Lafeu. Lustig,³⁵ jak dí Holand'an. Od té chvíle budu mít dívky ještě radši, dokud mi v dásních zbude zub. Hle, on by ji zrovna mohl vésti do kola.

Parolles. Mort du vinaigre!³⁶ – Není-li to Helena?

Lafeu. Přísámbůh, myslím, že jest.

Král. Sem pány ode dvora svolajte. –

Má záchránkyně, ke mně přisedni
a touto zdravou rukou, jejíž cit
jsi vyhoštěný povolala zpět,
znov přijmi potvrzení daného
ti slibu; sama pak svůj jmenuj dar.

Vystoupí několik šlechticů.

Zrak zvedni, krásná dívko; s mladistvou
tou druží ušlechtilých jinochů
smím podle vlastní vůle naložit,
jak svrchovaná moc i otcovský
mi dovoluje hlas; tož sama vol
a odepřítí nesmí nikdo kol.

Helena. Ať krásnou, ctnostnou dívku každému z vás láska dá; – všem, kromě jednoho.

Lafeu. Svou Hnědku dal bych s celým postrojem
za chrup tak zdravý, jak ti hoši mají,
a za tak chmyrný vous.

Král. Jen pohled na ně;
z nich každý vznešeného otce měl.

Helena. Mnou, pánové, Bůh krále pozdravil.

Všichni. Tak jest; a nebi za vás děkujem.

Helena. Jsem prostá dívka, nejbohatší tím,
že prostě mohu sebe dívkou zvat.

Já domluvila, Vaše Milosti;
v mých tvářích ruměncem jen šeptá mi:
„Rdím se, že volíš; s odmítnutím však
smrt bílá navždy usedne ti v tvář;
já nenavrátím se tam nikdy víc.“ –

Král. Nuž vol; a věř, kdo zhrdá láskou tvojí,
že také málo o mou lásku stojí.

Helena. Buď zdráva, Diano, svém při oltáři!³⁷

Ted' k Mílkovi, jenž nad vše bohy září,
mé vzdechy proudí. – Znáte vůli krále?

První šlechtic. Tu znám a splním.

Helena. Díky, nic už dále.

Lafeu. Věřu, že bych tu raději k volbě stál, než aby mi ve hře o život padla jen dvě oka.

Helena. Ta hrdost, pane, jež vám v zraku hárá,

než promluvím, již hrozivě mne kárá.

V své lásce žijte stokrát blaženěji

než s tou, jež přeje to, a v lásce její.

Druhý šlechtic. Nic víc mi vhod.

Helena. Svým přáním doporoučím

vás velké Lásce! – Tak se s vámi loučím.

Lafeu. Tak jí tedy všichni dávají košem? Kdyby to byli moji synové, dal bych jim namrskat nebo bych je poslal k Turkům, aby z nich nadělali kleštěnců.

Helena (*k třetímu šlechtici*).

Strach nemějte, že o vás požádám;

vám k vůli již tak neublížím vám.

Zdar vašim námluvám; a příští dobou

los krásnější buď na lůžku vám zdobou!

Lafeu. Ti kluci jsou zmrzlíci, nikdo ji nechce. Jistěže to jsou angličtí bastardi; Francouz je nezplodil.

Helena. Jste příliš urozen a šťasten, mlád,

z mé krve syna nelze vám si přát.

Čtvrtý šlechtic. Krásko, tak nemyslím.

Lafeu. Ještě jeden hrozen zbývá. Vím, že tvůj otec pil víno, ale nejsi-li osel, jsem já čtrnáctiletý hoch.

Však tě znám.

Helena (*k Bertramovi*). Já netroufám si říci: „O vás žádám“;

leč sebe, službu svou, co živa skládám

do vaší vůdčí moci. – Toť je on!

Král. Nuž vezmi ji, Bertrame; je tvá choť.

Bertram. Má choť, můj kníže! Prosím Vaši Milost,

v té věci dovolte mi užítí

jen vlastních očí.

Král. Nevíš, Bertrame,

co byla pro mne?

Bertram. Dobrý pane, vím;

však nikdy nezvím, proč si ji mám vzít.

Král. Jen jí jsem povstal z lože chorobných.

Bertram. A já mám, pane, proto poklesnout,

že vy jste povstal? Vždyť ji dobře znám;

ji z milosti můj otec vychoval.

Dceř chudobného lékaře, má choť!

Spíš pohrda mne navždy pochovej!

Král. Jen stavem u ní zhrdáš, který mně

lze povýšit. Jak divno to, že krev,

když smíšena, svou barvou, vahou, teplem

se nerozlišuje a předsudkem

tak příkře odráží se! Ctnostna-li

a zhrdáš v ní jen dcerou lékařovou,

ctnost tupíš kvůli jménu. Nečiň tak. –

I místo nejnižší, když sídlem ctností,

jich původcem se vznáší k důstojnosti;

kde bez ctnosti je velkost naduřená,³⁸

čest chřadne. Dobro samo beze jména

je dobré; špatnost vždy zůstane špatná;

jeť jakost v sobě a ne stavem platná.

Hle, mladá, moudrá, plna lahody,
v tom ona dědičkou je přírody;
to plodí čest. Ten na cti nemá podíl,
kdo chlubí se, že ze cti byl se zrodil,
a není jako matka. Prospívá
čest víc, když z našich skutků vyplývá
než z předchůdců. Jet' otrok slovo samo
na každé kryptě, každém hrobě známo
svou lhanou slávou; a je často němé,
kde v kletém zapomnění nalezneme
prach čestný v skutku. Co mám dále říci?
Ji chceš-li, dary přírody se skvící,
já stvořím ostatní. Ctnost její věno;
já dám jí bohatství a zvučné jméno.

Bertram. Já nemohu ji milovat a nedbám.

Král. Zle pro tebe, když dbát bys nutil se.

Helena. Že zdrav jste, Milosti, mně dostačí;
a všeho ostatního pomiňte.

Král. Má čest je v sázce; bych ji zachránil,
své moci užiju. Zde vezmi ji,
ty zpupný hochu, daru takého
ač nehoden. V svém bídném poblouzení
i lásku mou i její cenu tupíš
ty, jemuž ani ve snách nedá se,
že k její skromné váze kladouce
i sebe, vymrštíme tíhu tvou
až nad vahadlo; ty, jenž nechceš chápat,
že na nás jest tvou zasaditi čest,
kde chcem, by rostla. Zdrž svou pohrdu,
slyš naši vůli, jež chce dobro tvé.
Své pýše nevěř, ale po právu
hned učiň svému štěstí to, co je
tvá povinnost a naše moc co žádá;
sic navždy z péče své tě vyhostím
do závratí a slapů mladosti
a nevědomosti. A pomsta má
i nenávist se na tě vyřítí
ve jménu práva bez slitování.
Mluv; odpověz.

Bertram. Můj kníže, odpusťte;
svou lásku vašim očím podřídím. –
Když uvážím, co vznikne velkého
a jaké množství cti se vyrojí,
kde kážete, tu shledávám, že ta,
jež nízkorodou byla v mysli mé,
jsouc nyní samým králem chválena,
jest šlechtičnou jak od narození.

Král. Tož za ruku ji vezmi, řekni jí,
že tvá jest. Já ti věno slibuji,
jež nerovno-li tvému bohatství,
je předčí.

Bertram. Zde jí ruku podávám.

Král. Zdar kýžený a přízeň králova
se usmívají na to spojení,
jež po manželské smlouvy sepsání

dnes večer ještě obřad zpečetí.
Vše slavnosti na dobu pozdější
se odloží, až dojdou přátelé.
Ji miluješ-li, láska tvá je pravá
i ke mně; jinak nevěrou se stává.

Odejdou všichni až na Lafeua a Parolla.

Lafeu. Slyšte, monsieur, – na slovíčko.

Parolles. Ráčíte, pane?

Lafeu. Váš velitel a pán dobře udělal, že odvolal.

Parolles. Odvolal? – Můj velitel? A pán?

Lafeu. Ano; což nemluvím lidskou řečí?

Parolles. Velmi drsnou a nesrozumitelnou bez krvavého konce.³⁹ Můj pán!

Lafeu. Nejste-li průvodčím hraběte Roussillona?

Parolles. Každého hraběte, všech hrabat, každého, kdo je muž.

Lafeu. Každého, kdo je člověk hraběcí; jen hraběte by znamenalo víc.

Parolles. Jste, pane, příliš stár; dejte si říci, jste příliš stár.

Lafeu. Musím ti říci, brachu, že se podpisuju „muž“, – a k tomu názvu tebe stáří nikdy nepřivede.

Parolles. Co si příliš snadno troufám – být mužem vůči vám –, toho nechám být.

Lafeu. Měl jsem tě po dva obědy za dost moudrého člověka; mluvil tak dost snesitelně o svých cestách; – budíž. Ale vlajky a praporečky na tobě mi hodně zrazovaly považovat tě za koráb velkého nákladu. Teď jsem našel, co je v tobě, a ztratím-li tě zas, je mi to jedno. Byls tak jenom pro zvednutí, i ani za to nestojíš.

Parolles. Kdybyste neměl výsady starobylosti na sobě –

Lafeu. Jen se tak příliš nekasej do hněvu, abys neukvapil svou zkoušku, která by... Hospodin buď milostiv tvé slepičí chrabrosti! – Tak tedy, má dobrá, zamřížená špehýrko,⁴⁰ buď zdráva! Tvé okenice není mi třeba otvírat, neboť tě skrz naskrz prohlížím. Podej mi ruku.

Parolles. Milostpane, vy mne zmíry urážíte.

Lafeu. Aj, z celého srdce; a ty toho zasluhuješ.

Parolles. Toho, milostpane, jsem si nezasloužil.

Lafeu. Ano, každý lot; ani kventlík ti neslevím.

Parolles. Nuže, budu moudřejší.

Lafeu. Jen to udělej co možná nejdříve; páchneš mi příliš opakem. Budeš-li kdy svázán vlastní šerpou a zbit, shledáš, co to jest být pyšným na své nevolnictví. Rád bych udržel známost s tebou nebo spíš znalost tebe, abych mohl v čas nouze říci: toho člověka znám.

Parolles. Milostpane, vy mne nesnesitelně trýzníte.

Lafeu. Chtěl bych, aby ti to bylo mukou pekelnou a já byl jejím tvůrcem věčně. Má tvůrčí síla je už ta tam, ale s tebou zatočím, jak jen a kdy mi stáří dovolí.

Odejde.

Parolles. Však máš syna, který sejme tuto hanbu se mne, ty prašivý, starý, plesnivý šlechtici! – Nuže, musím býti trpěliv; moc nelze spoutat. Nabiju mu, jako že jsem živ, při první vhodné příležitosti, kdyby byl ještě dvakrát a dvojnásob velmožem. Budu mít zrovna tak málo slitování s jeho stářím, jako bych měl s nějakým – Nabiju mu; kdyby mi jen ještě jednou přišel na oči!

Vrátí se Lafeu.

Lafeu. Brachu, váš pán a velitel se oženil. To jsou pro vás noviny: máte novou paní.⁴¹

Parolles. Prosim Vaši Vzácnost docela nepokrytě, aby se trochu mírnila ve svých urážkách. On je můj dobrý pán. – Ten, jemuž sloužím, tam nahoře, je můj velitel.

Lafeu. Kdo? Bůh?

Parolles. Ano, pane.

Lafeu. Dábel je tvůj velitel. Co tak vyhrnuješ rukávy? – Děláš si z nich kalhoty? – Dělal tak jiní sluhové? Bylo by nejlépe, kdybys posadil své spodní části tam, kde ti sedí nos. Na mou čest, kdybych byl jen o dvě hodiny mladší, nalupal bych ti. Zdá se mi, žeš obecným pohoršením a kdekdo by ti měl nalupat. Myslím, žeš byl stvořen proto, aby lidé na tobě své svaly cvičili.

Parolles. Pane, toť tvrdé jednání a nezasloužené.

Lafeu. I jděte mi, pane! – Dostal jste výprask v Itálii, protože jste ukradl jádro z granátového jablka. Jste tulák, a ne opravdový cestovatel; máte se k panstvu a vznešeným osobnostem dotěrněji, než

vám právo dává erb vašeho rodu i ctnosti. Nejste už hoden dalšího slova, leda bych vám řekl, že jste dareba. – Jdu.

Odejde.

Parolles. Dobře, velmi dobře! – Tak to tedy je. Dobře, velmi dobře! – To si prozatím schováme.

Vystoupí Bertram.

Bertram. Zničen a strastem vydán na věky!

Parolles. Co je, srdéčko?

Bertram. Ač před knězem jsem slavně přísahal,
k ní na svatební lože nevstoupím.

Parolles. Jak, jak, srdéčko?

Bertram. Oni mne oženili, Parolle!

V boj do Florentska! – Nikdy v lůžko k ní!

Parolles. Jeť psinec Francie a nehodna,
by po ní kráčel muž. Tak do války!

Bertram. Mám psaní od své matky; co je v něm, až dosud nevím.

Parolles. To se uvidí.

Jen do války, můj hochu, do války!

Ten v torbě nosí schovánu svou čest,

kdo doma se svou kůstkou mazlí se,

dřeň mužnou maře v jejím náručí,

jež vydržet by měla trysk a skok,

jímž vzpíná se oř Martův ohnivý!

Do jiných krajů! Chlív jest Francie

a my v něm herky. Protož do války!

Bertram. Tak stane se. Ji domů pošlu k nám;

své matce vzkážu, proč ji nenávidím

a proč jsem prchl; králi napíšu,

co bál jsem se mu říci; jeho věno

mne do italských polí opatří,

kde stateční se bijou soudruzi;

neb válka není žádný zápas tomu,

kdo před protivnou ženou prchá z domu.⁴²

Parolles. Zda setrváš v tom vrtochu, jsi jist?

Bertram. Pojď se mnou do bytu a porad' mi.

Hned pryč ji pošlu; do pole jdu sám

už zítra; ona ať si truchlí tam.

Parolles. Nuž, v tom je říz a jiskra, jen to fičí. –

Žel, mladý muž jak ženitbou se zničí!

Tož pryč a statně opusť ji. Král dnes

ti ublížil; – však o tom ani hles.

Odejdou.

Výstup 4.

Paříž. – Královský palác.

Vystoupí Helena a Šašek.

Helena. Má matka vlídně na mne vzpomíná;

je zdráva?

Šašek. Není jí dobře; ale zdráva je a velmi veselá, ale dobře jí není. Bohudíky, má se velmi dobře a nic na světě jí nechybí, ale dobře jí není.

Helena. Má-li se velmi dobře, čím trpí, že jí není dobře?

Šašek. Inu, bylo by jí velmi dobře, až na dvě věci.

Helena. Které dvě věci?

Šašek. Předně, že není v nebi, kam ji Bůh rač záhy povolal, a za druhé, že je na zemi, odkud ji Bůh rač záhy odvolat!

Vystoupí Parolles.

Parolles. Bůh s vámi, šťastná paní!

Helena. Doufám, pane, že mi štěstí moje přejete?

Parolles. Mé modlitby vás k němu provázely; i abyste je zachovala, setrvají při vás. – Ó můj čtveráku, jak se má naše stará paní hraběnka?

Šašek. Tak, že kdybyste vy měl její vrásky a já její peníze, měla by se, jak říkáte.

Parolles. Ale já nic neříkám.

Šašek. Inu jste moudřejší, neboť jazyk mnohého sluhy vyblábolí zmar svého pána. Nic neříkat, nic nedělat, nic neumět a nic nemít jest velká část vaší hodnoty, která tak asi navlásek je nic.

Parolles. Jdeš mi, ty lotříku!

Šašek. Měl jste říci, pane: „Před lotrem jsi lotřík; to jest, jsi lotřík přede mnou.“ To bývalo by pravda, pane.

Parolles. Nu, nechme toho; jsi vtipný blázen; přišel jsem ti na kloub.

Šašek. Přišel jste mi na kloub v sobě, pane, anebo vás někdo naučil mne najít? To hledání, pane, bylo užitečné; a mnohým bláznům přijďte ještě v sobě na kloub pro potěšení světa a rozmnožení smíchu v něm.

Parolles. Zeť dobrý šibal a též vykrmen! –

Dnes večer, paní, odjede můj pán;
věc velmi vážná na něj doléhá.
Tu velkou výsadu a obřad lásky,
jež doba vám teď dlužna, uznává;
leč nucené je nyní odkládá;
však odklad jest pln trestí líbezných,
jež doba odřikání chystá si,
by příští chvíle slastí přetekla
a rozkoš pěníla se k vrcholu.

Helena. Co dále žádá?

Parolles. Byste s králem hned
se rozloučila, řekla mu, ten spěch
že z vaší vlastní vůle; přidáte
pak za důvod, co sama myslíte,
že nalehavým činí tento krok.

Helena. Co ještě poroučí?

Parolles. Abyste hned
po rozloučení s králem čekala
na jeho další libost.

Helena. Jsem ve všem jeho vůle poslušna.

Parolles. Tak vyřídím to.

Helena. Ano, prosím vás.

Odejde Parolles.

Pojď, příteli.

Odejdou.

Výstup 5.

Paříž. – Královský palác.

Vystoupí Lafeu a Bertram.

Lafeu. Myslím, pane hrabě, že ho přece nemáte za vojína?

Bertram. Mám, Vzácnosti, a za velmi statečného.

Lafeu. Soudíte tak z jeho vlastních řečí.

Bertram. A na zaručené svědectví jiných.

Lafeu. Tedy nejdou mé sluneční hodiny dobře. Měl jsem toho skřivana za hejla.

Bertram. Ujišťuji vás, vzácný pane, má znamenité zkušenosti a dle toho je chrabří.

Lafeu. Tedy jsem se prohřešil na jeho zkušenostech a ukřivdil jeho chrabrosti; a stav můj v tom ohledu je tím povážlivější, protože nemohu v srdci nalézt důvodu k litování toho. Prosím vás, usmířte nás, budu to přátelství dále pěstovat.

Vystoupí Parolles.

Parolles (*k Bertramovi*). Ty věci, pane, se vyřídí.

Lafeu. Prosím vás, pane, kdo mu šije?

Parolles. Pane?

Lafeu. Ó, znám ho dobře; ano, pane, je to velmi dobrý řemeslník, velmi dobrý krejčí.

Bertram (*k Parollovi*). Šla ke králi?

Parolles. Šla.

Bertram. A odjede dnes večer?

Parolles. Jak jste chtěl.

Bertram. Já dopsal svoje listy, peníze jsem uložil, dal koně připravit a večer, kdy jsem nevěstu měl vzít, vše skončí, nežli bylo začato.

Lafeu. Dobrý cestovatel je tak něco na konci oběda,⁴³ ale někdo, jenž tři třetiny vylže a s jednou známou pravdou propašuje tisíc nicotek, by měl být jednou slyšen a třikrát vymrskán. Bůh s vámi, setníku!

Bertram. Jest nějaká trpkost mezi tímto vzácným šlechticem a vámi, monsieur?

Parolles. Nevím, jak jsem upadl v nemilost u Jeho Vzácnosti.

Lafeu. Veběhl jste do ní střemhlav s botami i ostruhami jako ten, kdo skočil při konšelské hostině do obrovské bábovky,⁴⁴ a vyskočíte z ní opět raději, než abyste odpověděl na otázku, jak jste se tam dostal.

Bertram. Možná, že byl Vaší Vzácností nedosti oceněn.

Lafeu. A nikdy víc ho cenit nebudu, i kdybych jej na modlitbách dopadl. Buďte zdrav, hrabě, a to mi věřte, že nemůže být jádra v tom lehkém ořechu. Duše toho člověka vězí v jeho šatech. Nevěřte mu ve vážných věcech. Já si držel takové lidičky hezky daleko od sebe a znám jejich povahy. Sbohem, monsieur. Mluvil jsem o vás lépe, než jste hoden a než kdy ode mne hoden budete; ale musím už zlé spláceti dobrem.

Odejde.

Parolles. Velmi prázdný pán, na mou věru.

Bertram. Zdá se mi.

Parolles. Což ho neznáte?

Bertram. Znáám, dobře; ale pověst obecná jej ve vážnosti má. – Hle, zde má přítěž!

Vystoupí Helena.

Helena. Já, pane, dle vašeho rozkazu již byla u krále, i dovolil mi hned odjet; několik jen přeje slov si s vámi mezi čtyřma očima.

Bertram. Hned splním jeho vůli. – Heleno, nic nedivte se mému jednání, jež nemá barvu času⁴⁵ aniž pak to plní, co je moje povinnost. Já nebyl na věc takou připraven, a proto viděn jsem tak bez rady. To nutí mne vás prosit, byste hned se vypravila domů, více myslíc než proč se tážíc; to je prosba má.⁴⁸ Mé příčiny jsou lepší, než se zdá, a úkol můj má více nutnosti, než jeví se na první pohled vám, jež neznáte ho. – To zde pro matku.

Dá jí list.

Dva dny vás nevidím; na ten čas vás ponechávám vaší rozvaze.

Helena. Nic říci nemohu než to, že vždy jsem vaše služebnice poslušná.

Bertram. Dost o tom, dost.

Helena. A vždy se budu snažit
co nejuvěrněji doplnit to,
co skromné hvězdy mé mi odepřely,
bych vyvážila velké štěstí své.

Bertram. Již o tom nemluvte; mám velký chvat; a sbohem! Jenom spěšte k domovu.

Helena. Můj pane, odpusťte. –

Bertram. Nuž mluvte, co?

Helena. Já nejsem hodna bohatství, jež mám;
a bojím se, že mé jest, říct, ač jest;
však jako zloděj bázlivý bych ráda
to uzmula, co po právu jest mé.

Bertram. Co přejete si?

Helena. Něco; a sotva tolik; vpravdě nic.
Tak divno mi vám říci, co bych chtěla,
však ano, přece: jenom nepřátelé
a cizinci se loučí bez pocele.

Bertram. Již neváhejte, rychle na koně.

Helena. Váš rozkaz neporuším, drahý pane.

Bertram. Kde mám své lidi, monsieur? Buďte zdráva!

Odejde Helena.

Jdi domů; dokud meč udržím v dlani
a buben uslyším – na neshledání!
Pryč, prchněm!

Parolles. Statečně – coraggio!⁴⁷

Odejdou.

Třetí dějství.

Výstup 1.

Florence. – Vévodský palác.

Tuš. – Vystoupí Vévoda s průvodem, dva šlechtici francouzští a vojáci.

Vévoda. Teď od bodu jste k bodu slyšeli

té války pravoplatné příčiny,
jejížto rozhodnutí žádalo
již tolik krve, žízníc po nové.

První šlechtic. Spor zdá se posvátný na vaší straně a černý, hrozný u protivníka.

Vévoda. Tím větší div, že francouzský náš strýc

v tak spravedlivé věci uzavřel
svá prsa naší prosbě o pomoc.

Druhý šlechtic. Můj kníže, naší říše důvody

vám podat nemohu, leč jako prostý
a vzdálený jich muž, jenž velký plán
rad státních pouze utvařuje si
dle vlastní chabé síly, netroufám si,
co myslím, říci, shledav přecasto,
že zbloudily mé vratké důvody,
kde byly domněnkou.

Vévoda. Buď jeho vůle.

První šlechtic. Však jistě vím, že mládež naší krve,

tam klidem přesycena, den co den
zde bude hledat lék.

Vévoda. Jsou vítání;

a všechny pocty, které můžem dát,
je zahrnou. – Vy znáte svoje místa;
kde vyšší padnou, tam jsou vaše jista.

Hned zítra do pole!
Tuš. – Odejdou.

Výstup 2.

Roussillon. – Hraběcí palác.
Vystoupí Hraběnka a Šašek.

Hraběnka. Všechno se splnilo, jak jsem si přála, až na to, že on nepřichází s ní.

Šašek. Na mou věru soudím, že je náš mladý pán hodně zasmušilý človíček.

Hraběnka. Z čeho tak soudíš, prosím tě?

Šašek. Inu, zadívá se na boty a zpívá; upravuje si límeček a zpívá; ptá se na něco a zpívá; strká si párátka do zubů a zpívá. Znal jsem někoho, jenž měl takový záchvat zasmušilosti a prodal hezký dvorec za písničku.

Hraběnka. Podívám se, co píše a kdy hodlá přijeti.

Otevře dopis.

Šašek. Isabelka se mi nějak přejedla, co jsem byl u dvora. Naše stará⁴⁸ treska a naše venkovské Isabely nejsou nic proti staré tresce a Isabelám u dvora. Mému Mílkovi rozbili tam hlavu a začínám milovat, jako stařec miluje peníze – bez chuti.

Hraběnka. Co to píše?

Šašek. Inu zrovna jen co píše.

Odejde.

Hraběnka (čte). Posílám Vám snachu. Uzdravila krále a mne zničila. Byl jsem s ní oddán, ale nevzal jsem si ji a přísahal jsem, že moje ne bude věčné. Uslyšíte, že jsem utekl; vězte to, než se vám to donese. Jest-li svět dost širý, budu se držeti hodně daleko. Můj uctivý pozdrav. Nešťastný váš syn Bertram.

To není dobře, nerozvážený⁴⁹ hochu,
tak prchat z přízně dobrého tak vládce;
hněv jeho strhovat si na hlavu
zhrdáním dívkou, ctnosti plnou tak,
že by jí nepohrdlo císařství.⁵⁰

Vrátí se Šašek.

Šašek. Ó milostivá paní, to jsou velké noviny: dva vojáci a naše mladá hraběnka!

Hraběnka. Co jest?

Šašek. Inu, špetka útěchy v těch novinách. Váš syn nebude zabit tak brzo, jak jsem se domníval.

Hraběnka. Proč by měl být zabit?

Šašek. To je také moje řeč, ukáže-li se pravdou, co jsem slyšel, – že utekl. Nebezpečí je v tom, kdyby zůstal. Děti arcit' z toho vzejdou, ale po mužích je veta. Tady přicházejí a povědí vám víc. Já sám jen vím, že váš syn vzal do zaječích.

Odejde. Vystoupí Helena a dva šlechtici.

První šlechtic. Bůh s vámi, vzácná paní!

Helena. Můj choť mi ztracen, máti, navždy ztracen!

Druhý šlechtic. To neříkejte.

Hraběnka. Buď trpělivá. Prosím, pánové,

já pocítila v štěstí, zármutku
již tolik převratů, že první tvář
ni jednoho, ni druhého se zjeví,
mne nedopadne v ženské slabosti.
Kde je můj syn?

Druhý šlechtic. Jel do Florencie

do služeb vévodských. My na cestě
ho potkali; neb odtud přišli jsme,
a vyřídívše jakés posláni
si u dvora, tam vrátíme se zas.

Helena. Hle, jeho psaní – průvodní můj list!

(Čte)

Až dostaneš s mé ruky prsten, který se nikdy nesejme, a ukážeš mi dítě svého života, jemuž jsem

otcem, potom nazvi mne manželem. Ale to potom je tolik co nikdy.

Toť hrozný ortel!

Hraběnka. Vy, pánové, jste přinesli to psaní?

První šlechtic. Tak jest a pro ten obsah litujem své snahy.

Hraběnka. Snacho, vzmuž se, prosím tě; svůj žal když celý sobě zabereš, mně vezmeš polovici. Byl můj syn, leč z krve své to jméno vyhladím a tys mé dítě jen. Je ve Florenci?

Druhý šlechtic. Je, hraběnko.

Hraběnka. A chce být vojínem?

Druhý šlechtic. Toť jeho čacký cíl; a věřte mi, že vévoda naň shrne všechny cti, jež doba vytkne.⁵¹

Hraběnka. Vráťte se tam?

První šlechtic. Na nejrychlejších spěchu perutích.

Helena (čte). Dokud nebudu bez ženy, nemám ve Francii ničeho.

Toť trpké.

Hraběnka. To tam psáno?

Helena. Ano, paní.

První šlechtic. Toť smělost ruky snad jen napsala cos, k čemu srdce nesvolovalo.

Hraběnka. Nic ve Francii, dokud má zde ženu! – Nic není zde proň příliš dobrého krom jí; a ona chotě zaslouží, kterému dvacet takých nezvedů by sloužit mělo, každou hodinou ji zvouce paní. Kdo ho provázel?

První šlechtic. Jen jeden sluha a s ním jakýs pán, ježž znával jsem kdys.

Hraběnka. Nebyl to Parolles?

První šlechtic. Tak, vzácná paní, on.

Hraběnka. Toť prostopášník plný podlostí.

Můj syn svou jinak dobrou povahu tím vlivem porušuje.

První šlechtic. Opravdu, ten člověk mnoho, příliš mnoho má těch zdání, jež mu cenu dávají.⁵²

Hraběnka. Jste, paní, vítáni. – Až spatříte zas mého syna, prosím rcete mu, že meč mu nikdy nemůž dobýt cti, již ztrácí. Další prosím v dopisu mu doručíte.

Druhý šlechtic. V tom a u věcech co nejdůležitějších posloužíme vám.

Hraběnka. Ne tak; jen služby oplatíme si. Nuž prosím dále.

Odejde Hraběnka a šlechtici.

Helena. „Nic ve Francii, dokud mám tam ženu.“ –

Nic tady, dokud není bez ženy!

Ne, Roussillone, mít ji nebudeš

zde ve Francii; – potom zas máš vše!

Můj choti ubohý, tož tedy já

tě z vlasti vyháním a vydávám

to útlé tělo všechněm příhodám
nic nešetřící války? – Jsem to já,
jež od hravého dvoru pudím tě,
kde krásné oči na tě střílely,
bys teď byl terčem ručnic kouřících?
Ach, olovění poslové, již jezdí
na prudkém spěchu ohně, miňte cíl!
Vzduch neporazitelný protkňte,
jenž protknut zpívá: chotě šetřte mi!
Kdo střelí naň, já tam ho postavila,
kdo útočí na hrdinnou tu hrud',
já, sama vinna tím, ho najala,
i ač ho nevráždím, jsem příčinou,
že usmrčen byl. Lépe s dravým lvem
bych potkala se, který hlady řve,
ba lépe, aby všechny svízele,
jež chová příroda, mne postihly!
Ne, Roussillone, domů jen se vrať
tam odtud, kde si vydobývá čest
jen jízvu od nebezpečí neb ztrácí vše.
Já půjdu; pobyt můj tě vzdaluje.
Mám proto zůstat zde? – Ó nikoli,
byť rajský větřík ovíval ten dům
a ve všem sloužili tu andělé.
Jdu, aby rozesla zvěst žalostná
můj útěk tvému sluchu k potěše.
Již, noci, chvátejte! – Po dne západu
já, zloděj ubohý, se odkradu.

Odejde.

Výstup 3.

Florencie. – Před vévodským palácem.

Tuš. – Vystoupí Vévoda, Bertram, Parolles a vojáci.

Vévoda. Jsi vůdcem naší jízdy. Klademe
v své velké naději i lásku svou
i důvěru na slibné štěstí tvé.

Bertram. Na síly mé to úkol přetěžký;
leč nésti jej pro vaši dobrou věc
chci na samý až pokraj odvahy.

Vévoda. Jdi, štěstěna tvou přílbu vítěznou
ať obléhá jak družka příznivá!

Bertram. Dnes, velký Marte, vstupuji v tvůj šik.
Mne učíš rovna mysli mé; ať k meči
mám lásku – k lásce nenávist tím větší!

Odejdou.

Výstup 4.

Roussillon. – Hraběcí palác.

Vystoupí Hraběnka a Správce.

Hraběnka. Jaks mohl jen to psaní od ní vzít?

To nenapadlo ti, když posílá
ten list, že učiní, co stalo se?
Přečti to znovu!

Správce. K svatému Jacku⁵³ poutnice teď jsem,
již ctižádostná láska obloudila,

a bosou nohou šlapu chladnou zem,
bych svatým slibem provinění smyla.
Ó pište, pište! – Z války krvavé
můj drahý choť, váš milý syn, se vrátí;
vy žehnejte mu doma; v dálce své
já modlitbou ho budu vzpomínati.
Ať odpustí, co pro mne trudu měl;
mnou, krutou Herou⁵⁴, poslán do daleka,
od dvorských druhů v tábor nepřátel,
kde smrt a úraz na hrdinnost čeká.
Je příliš dobrý, krásný pro ten skon,⁵⁵
jejž objímám, by volný zas byl on.

Hraběnka. Jak ostré hroty v nejvlídnějších slovech!

Rinaldo, nemoudřeji nejednal
jsi nikdy jako teď, žes pustil ji.
Já kdybych byla promluvila s ní,
ten úmysl bych byla zmařila,
jejž přes nás provedla.

Správce. Ach, odpusťte;
list v noci ještě kdybych vám byl dal,
snad dohonit se mohla, ačkoliv
tu píše, stíhání že marné jest.

Hraběnka. Kde anděl, jenž by choť ostřežil
tak nehodného? – Šťasten nemůže
být nikdy, jestli její modlitby,
jež nebe rádo slyšíc, rádo splní,
jej hněvu Nejvyššího nezbaví!
Piš, piš, Rinaldo, tomu manželí,
jenž nehoden své ženy; každé slovo
na její cenu těžce klad, již on
tak lehce váží. Největší můj žal,
ač málo cítí jej, mu ostře vytkni.
A vyprav posla nejschopnějšího.
Snad, zví-li on, že odešla, se vrátí,
a ona, ryzí láskou vedena,
to uslyšíc snad domů přichvátá.
Kdo z nich mi dražší, nemám smyslu dost,
bych rozhodla. Hned posla opatří.
Mé srdce těžké, slabý jest můj věk;
žal nutí k slzám, k slovům zármutek.
Odejdou.

Výstup 5.

Florencie. – Před hradbami.

Vystoupí stará Vdova florentská, Diana, Violenta, Mariana a jiný lid.

Vdova. Pojd'te; sic až se k městu přiblíží,
nic neuvidíme.

Diana. Ten francouzský hrabě prý vykonal znamenité služby.

Vdova. Povídá se, že zajal jejich nejvyššího velitele a zabil vlastní rukou vévodova bratra.
Polnice vzdáleněji.

Marně jsme se namáhaly; dali se jinou cestou. Slyšte, poznáte to dle polnic.

Mariana. Pojd'te, vraťme se a stačí, když si o tom dáme povídat. Ty, Dianó, měj se na pozoru před francouzským hrabětem. Ctí panny jest její dobré jméno a žádné dědictví není tak bohaté jako počestnost.

Vdova. Řekla jsem Marianě,⁵⁶ jak jsi byla pronásledována jedním z jeho soudruhů.

Mariana. Znáám toho ničemu; oběsit ho! Nějaký Parolles, ohavný náhončí v těch věcech mladému hraběti. Střez se jich, Diano. Jejich sliby, lákání, přísahání, dárky a všechny ty nástroje rozkošnictví nejsou to, zač se vydávají. Mnohá dívka byla jimi svedena a bohužel nemůže příklad tak hrozný zmarem panenství odradit jiné od následování i sedají na vějičky jim nastražené, Myslím, že ti nemusím radit víc, ale doufám, že tvoje ctnost tě udrží, jak jsi, byť by ti třeba nehrozil jiný úraz než ztráta dobré pověsti.

Diana. Nebudete mítí proč se o mne bát.

Vdova. To doufám.

Vystoupí Helena jako poutnice.

Hle, tady poutnice. Víím, že bude chtít nocovat v mém domě; tam odkazují jeden druhého. Promluvím na ni.

Bůh s vámi, poutnice! Kam vaše cesta?

Helena. K svatému Jacku Velkému.

Kde bydlívají chodci, prosím vás?

Vdova. Hned vedle františkánů⁵⁷ u brány.

Helena. Jde se tam tudy?

Vdova. Ano. – Poslyšte!

Pochod z dálky.

Zde kolem půjdou. – Zbožná poutnice,
chcete-li počkati, až vojsko přejde,
já sama do bytu vás provedím,
tím raději, že hostitelku znám
jak samu sebe.

Helena. Jste-li to snad vy?

Vdova. Jsem, s vaším dovolením, poutnice.

Helena. Dík; posečkám, jak dlouho je vám libo.

Vdova. Vy tuším přicházíte z Francie?

Helena. Tak jest.

Vdova. Zde uvidíte krajana,
jenž proslavil se velmi.

Helena. Jeho jméno?

Diana. Pan hrabě z Roussillonu. Znáte, ho?

Helena. Jen z doslechu, a v tom je proslulý.
Dle tváře neznám.

Diana. Ať to jakkoliv,
zde ved si chrabře.⁵⁸ – Král prý oženil
jej proti vůli. Víte o tom snad?

Helena. Ó pravda, je to tak; znám jeho choť.

Diana. Ve službě hraběcí jest jakýs pán,
jenž drsně o ní mluví.

Helena. Jeho jméno?

Diana. Monsieur Parolles.

Helena. Ó, sama věřím s ním,
že na chválu a u porovnání
se samým proslaveným hrabětem
je příliš skrovná, než by její jméno
se opakovalo. Vše zásluha
jest v její počestnosti netknuté;
tu neslyšela jsem brát v pochybnost.

Diana. Ach, paní ubohá! Toť krutý los
být chotí nevlídného manžela.

Vdova. To dobré stvoření, ať kdokoliv,
as velmi trpí. Tato dívka by
jí také mohla v osud zasáhnout,⁵⁹
jen kdyby chtěla.

Helena. Jak to myslíte?

Snad nechce hrabě zamilovaný
si osvojit ji nedovoleně?

Vdova. Žeť chce a usiluje všemožně,
jak už to bývá v takých námluvách,
by porušil té dívky útlou čest.
Však ona obrněna v počestné
se drží obraně.

Mariana. Bůh dál ji chraň!

Vdova. Hle, přicházejí.

Bubny a prapory. Vystoupí Bertram, Parolles a vojsko.

To jest Antonio, nejstarší syn
našeho vévody. Tam Escalus.

Helena. Kde je ten Francouz?

Diana. Tam; ten s chocholem.
Muž nádherný! – Kéž miloval svou choť!
Být počestnější, žeť by lepší byl.
Však hezký jest – či ne?

Helena. Mně líbí se.

Diana. Škoda, že věrný není. Hle, tam lotr,
jenž svádí ho. Já jeho ženou být,
bych otrávil toho ničemu.

Helena. Kde je?

Diana. Ten panák s šerpou. Co tak smuten?

Helena. Snad poraněn byl v bitvě.

Parolles. Ztratit buben!

Mariana. Cos k podivu ho mrzí. Postřeh nás.

Vdova. Aj, oběsit ho!

Mariana. I s všemi dvornůstkami, kuplíře!

Přejdou Bertram, Parolles a vojsko.

Vdova. Teď vojsko přešlo. Pojd'te, uvedu
vás na byt, poutnice, kde několik
již kajícníků mešká v domě mém,
též jdoucích ke svatému Jakubu.

Helena. Mé díky. Prosím tuto matronu
a milou dívku, aby laskavě
dnes u nás večeřely; hostění
a dík jsou moje; dál pak odvděčím
se tím, že této panně některá
dám naučení, hodná úvahy.

Obě. náš dík za vaše vlídné pozvání.
Odejdou.

Výstup 6.

Tábor před Florencií.

Vystoupí Bertram a dva francouzští šlechtici.

První šlechtic. Ne, milý hrabě, nebraňte mu v tom; ať má svou vůli.

Druhý šlechtic. Neshledáte-li, že je ničema, nikdy více si mne nevažte.

První šlechtic. Jak jsem živ, pane, je to bublina.

Bertram. Myslíte, že se v něm tolik mýlím?

První šlechtic. Věřte mi, hrabě, podle všeho, co o něm vím – bez jakékoliv zloby a jako bych mluvil o vlastním příbuzném –, je učiněný sketa, báječný, bezmezný lhář, rušitel každého slibu a nemá jediné dobré vlastnosti hodné vašeho povšimnutí.

Druhý šlechtic. Bylo by dobře, abyste jej prohledl, neboť spoléhaje na statečnost, které nemá, mohli byste v nějaké velké a vážné věci, v samém nebezpečí, být velmi zklamán.

Bertram. Rád bych věděl něco určitého, v čem ho tak zkusit.

Druhý šlechtic. Nejlépe mu dovolit, aby si opět dobyl svůj buben, nač se, jak slyšíte, pořád tak nehorázně chystá.

První šlechtic. Já s tlupou Florentinských jej náhle přepadnu. Vyberu si takové, o nichž jsem jist, že je nerozezná od nepřítele. Spoutáme ho a zavážeme mu oči tak, že nebude mysliti jinak, nežli že je veden do tábora nepřátelského, kdežto jej doprovodíme do našich vlastních stanů. Vy, pane hrabě, přijďte jen k jeho výslechu, a jestliže vás v nejvyšším záchvatu podlého strachu a na slib, že mu bude život darován, nezradí a pod přísahou a věčným zatracením své duše neudá vše, co si jen smyslí, proti vám, pak už mému soudu nikdy a v ničem nevěřte.

Druhý šlechtic. Ó, jen pro smích mu dovolte vyjeti pro ten buben. Povídá, že má na to svou válečnou lest. Až pak uvidíte na dno všemu, jak to dopadne a na jaké škváry se tento krušec hluché rudy roztavil, nedáte-li ho vyčastovat výpraskem, nelze mi vaši příchyllost k němu ničím vyhladit. Hle, tam přichází.

První šlechtic. Ó, jen pro zasmání dopřejte mu té cti, aby provedl svůj úmysl. Ať už si ten buben tak neb onak přinese.

Vystoupí Parolles.

Bertram. Nu což, monsieur? Ten buben vám jistě vězí těžce v hlavě.

Druhý šlechtic. Das ho vezmi! – Co s ním; – vždyť je to jen buben.

Parolles. „Jen buben! – Je to jen buben!“ – Buben; – tak ho ztratit! To bylo znamenité velení! – Vrhout se naší jízdou na naše vlastní křídlo a rozrazit naši pěchotu!

Druhý šlechtic. To nezavinilo velení; to byla nešťastná válečná příhoda, kterou byl by nezamezil ani Caesar sám, kdyby tam byl velel.

Bertram. Inu, náš úspěch nebyl přece jenom k zahození. Arcit' jsme si utržili trochu necti ztrátou toho bubnu; ale ten už se dobýt nedá.

Parolles. Mohl se dobýt.

Bertram. Mohl; ale teď už ne.

Parolles. Dá se dobýt; jenomže se taková záslužná výprava málokdy svěří pravým a povoláním rukám. Já bych ho dostal, ten, nebo jiný! Nebo – hic jacet.⁶⁰

Bertram. Inu, máte-li k tomu chuť, monsieur, – myslíte-li, že vaše tajemná válečná lest může opět přinést tento čestný nástroj do rodného tábora, ukažte se bohatýrským v tom podniku, a hned do toho! Já budu míti ten pokus za slavnou výpravu. Zdaří-li se, nebude vévoda pouze mluvit o tom, ale obdaří vás všim, co na jeho velikost sluší do poslední písmeny vaší zásluhy.

Parolles. Při ruce vojenské! To podniknu.

Bertram. Však nesmíte v tom zdřímnout.

Parolles. Ještě dnes večer se vypravím. Teď sestavím svůj plán, povzbudím se ve své důvěře, vyzbrojím se k boji na život a na smrt a o půlnoci hleďte, co o mně uslyšíte.

Bertram. Smím říci Jeho Milosti vévodské, že jste se vypravil?

Parolles. Jaký bude výsledek, nevím; ale pokus slibuji.

Bertram. Víím, žes chrabrý, a ručím za tebe do krajní míry tvé vojenské zdatnosti. Buď zdrav!

Parolles. Nemiluji mnoho řečí.

Odejde.

První šlechtic. Zrovna tak jako ryba nemiluje vodu. – Není-li to podivný člověk, že se tak troufale pouští do díla, o němž ví, že se nedá provést; dušuje se pod zatracením, že je vykoná, a raději propadá zatracení, než aby je vykonal?

Druhý šlechtic. Neznáte ho, pane hrabě, jako my. Jisto je, že se vkrádá do přízně člověka a umí tak na týden ujít všelikému dopadení; ale prohlédnete-li ho, jste už s ním navždy hotov.

Bertram. Jak? – Myslíte, že se ani nedostane k činu, na který se tak vážně chystá?

První šlechtic. I kdež! – Vráti se s nějakým výmyslem a napráší dvě tři pravděpodobné lži; ale my jsme ho už skoro v leči sevřeli a dnes večer uvidíte ho padnout; neboť opravdu nestojí vám za špetku vážnosti.

Druhý šlechtic. Trochu si tu lišku ještě proštve, než ji stáhneme. Vykouřena byla starým panem Lafeuem. Až spadne s něho kukla, povíte mi, jaký je to chroust; uvidíte to ještě dnes.

První šlechtic. Nastrojím vějičky a chytne ho.

Bertram. Váš bratr půjde se mnou.

První šlechtic. Jak libo, pane hrabě, já však jdu.

Odejde.

Bertram. Teď do onoho domu půjdeme,
kde bydlí dívka, o níž mluvil jsem.

Druhý šlechtic. Však povídáte, že je počestná.

Bertram. Toť celá její chyba. Mluvil jsem
s ní jednou jen a byla jako led.

A po bláznů, jež stopuju teď, list
jsem s dary poslal jí, jež vrátila.

Toť vše, co učinil jsem. Chcete-li
ji vidět? – Je to krásné stvoření.

Druhý šlechtic. Ó ano, pane hrabě, velmi rád.

Odejdou.

Výstup 7.

Florence. – Pokoj u Vdovy.

Vystoupí Helena a Vdova.

Helena. Máte-li ještě jakou pochybnost,
že jeho žena jsem, dál nemohu
vás ničím přesvědčovat, nechci-li,
by zhatilo se vše, co zamýšlím.

Vdova. Ač zchudlá, přece dobrý byl můj rod
a věci takových jsem neznala
a nechci, by mou pověst poskvřnil
čin pochybný.

Helena. To nechci také já.
Zprv uvěřte, že hrabě jest můj choť
a vše, co pod přísahou tajemství
jsem řekla vám, je pravda doslova;
pak nemůžete dobrou pomoci,
o niž vás žádám, v ničem pochybit.

Vdova. Chci věřiti vám; vaše nabídka
mi svědčí, že jste velmi zámožná.

Helena. Zde tímto měšcem zlata, dovolte,
bych vaši vlídnou pomoc koupila,
již přeplatím a znovu odměním,
až dojdu cíle. Hrabě ukládá
o vaši dceru; svými zálety
ji obkličuje, chtěje dobýt jí.
Ať zkrátka zdá se povolnou, a my
jí povíme, jak vše má zařídit.
Krev jeho bouřná neodepře nic,
oč bude žádat. Hrabě prsten má,
jenž v jeho domu k synu od syna
po čtyři pokolení nebo pět
se nosil od těch dob, co první z nich
jej měl. Ten prsten jest mu převzácným,
leč v slepém ohni, by svou vůli měl,
se příliš drahým zdát mu nebude,
byť pozděj třeba želel.

Vdova. Vidím teď
dno vašich úmyslů.

Helena. A vidíte,
že dovoleny. Nejde o nic víc,
než aby vaše dceř, než zdánlivě
mu svolí, o ten prsten žádala,

čas ustanovila a místo své
mně přenechala, sama v nejcudnější
se držíc vzdálenosti. Já pak dám
jí ještě tři tisíce korun k tomu,
co již jsem dala, k její výbavě.

Vdova. Již souhlasím; – jen dceru poučte,
co dělat má, by shodovaly se
i čas i místo s tímto podvodem
tak dovoleným. Každým večerem
sem přicházívá s hudbou všelikou
a písněmi na její maličkost.
Nic nepomáhá odpuzovat jej
od našich dveří; trvá na svém dále,
jak by mu zrovna šlo tím o život.

Helena. Dnes večer tedy úklad započnem,
jenž zdaří-li se, krokem přísně skrytým⁶¹
se ubírá za cílem zákonitým
a správný jest i v úmyslu i v činu
a hřeše brán být musí za nevinu.
A tedy k dílu. –
Odejdou.

Čtvrté dějství.

Výstup 1.

Před táborem florentským.

Vystoupí francouzský šlechtic a pět neb šest vojáků v záloze.

Šlechtic. Nemůže přijíti jinak než kolem tohoto plotu. Až naň vypadnete, mluďte nějakou strašlivou řečí, jakou jen chcete, byť byste sami nevěděli, co to je; na tom nesejde. Musíť se zdáti, že mu nerozumíme, až na jednoho z nás, který se bude vydávati za tlumočníka.

První voják. Milý setníku, dovolte, abych já tím tlumočníkem byl.

Šlechtic. Nejste-li spolu známi? – Nezná on tvůj hlas?

První voják. Nezná, pane, za to vám ručím.

Šlechtic. Ale jakou hatlaninou budeš mluvit na nás?

První voják. Toutěž co vy na mne.

Šlechtic. Musí myslet, že jsme rota cizinců v nepřátelských službách. On pochytil tak něco ze všech vůkolních jazyků; musíme tedy každý mluvit, jak a co komu napadne, a nedbati toho, že si nerozumíme, jen když budeme dělat, jako bychom to věděli. To nám k cíli dostačí; ať už to jakékoli blábolení a žvást, vše je dobré dost. Vy, tlumočníku, se musíte chovat velmi opatrně. Ale pozor! – Schovejte se, tam přichází, aby tu prospal dvě hodiny a vrátiv se přísahal na lži, které si vymyslí.

Vystoupí Parolles.

Parolles. Deset hodin. Za tři hodiny bude dost času vrátit se domů. Co řeknu, že jsem vykonal? Třeba vymyslet něco hodně věrohodného, abych obstál. Začínají mít o mně vítr a hanba zaklepala mi poslední dobou několikrát na dveře. Shledávám, že mám jazyk příliš prostořeký, ale srdce z bázně před Martem a jeho stvůrami netroufá si učinit, co jazyk mluví.

Šlechtic (stranou). Toť první pravda, kterou se tvůj jazyk prohřešil.

Parolles. Který ďábel mne přiměl k tomu, abych se pokusil o dobytí toho bubnu, když přece vím, že je to nemožné, a jsem přesvědčen, že to nemám v úmyslu? Musím se trochu podrásat a říci, že jsem ty rány utržil v boji. Ale malé rány nestačí; řeknou: „Ušels tak lacino?“ a na velké nemám odvahy. Proč jsem to jen udělal? Co mne k tomu vedlo? Jazyku, musím tě dáti donést hokyni⁶² a koupit si jiný od mezka Bajazetova,⁶³ zapleskáváš-li mne do takových nebezpečí.

Šlechtic (stranou). Je-li možno, že by věděl, co jest, a byl tím?

Parolles. Kéž by na to stačilo rozřezání šatů nebo zlomení mé španělské čepele!

Šlechtic (stranou). Tak snadno tě pustit nemůžeme.

Parolles. Neb ostříhání vousu. Řekl bych, že to byla válečná lest.

Šlechtic (*stranou*). To by nestačilo.

Parolles. Nebo abych tak hodil šaty do vody a řekl, že mne vysvlekli. –

Šlechtic (*stranou*). Ani to není dost.

Parolles. Kdybych tak přísahal, že jsem skočil s pevností...

Šlechtic (*stranou*). Jak hluboko?

Parolles. ...tak na třicet sáhů.

Šlechtic (*stranou*). Třemi velkými přísahami bys nedokázal, aby se ti věřilo.

Parolles. Kdyby mi tak vůbec padl do ruky nějaký nepřátelský buben! – Přísahal bych, že jsem ho dobyl.

Šlechtic (*stranou*). Uslyšíš ho hned.

Bubny a pokřik za scénou.

Parolles. Bubny nepřátelské!

Šlechtic. *Throca movousus, cargo, cargo, cargo!*

Všichni. *Cargo, cargo, villianda par carbo, cargo.*

Parolles. Ó, výkupné, výkupné! – Nevažte mi oči.

Chopí jej a zavážou mu oči.

První voják. *Boscós, thromuldo boscós.*

Parolles. Já vím, já vím, jste od Moskevského⁶⁴ pluku.

Že neznám vaši řeč, je moje smrt.

Není tu Němec, Dán neb Holanďan,

Vlach nebo Francouz? – Ten ať promluví.

Vše povím vám, co zhubí Florentské.

První voják. *Boscós vauvados*; –

já rozumím ti, mluvím tvoji řeč.

Kerelybonto, – brachu,

připrav se na smrt; sedmnácte dýk

je ha tvých prsou.

Parolles. Ó!

První voják. Ó, modli, modli, modli se!

Manca revania dulče.

Šlechtic. *Oscorbidulčós volivorco.*

První voják. Náš vojevůdce chce tě ušetřit

a, oči zavázány, dá tě odvést,

by vyslech tě; snad něco povíš mu,

bys ušel smrti.

Parolles. Jen mne nechte žít!

A vše, co tajno v našem táboře,

vám povím; jejich sílu, úmysly;

ba zvíte, čemu podívíte se.

První voják. A řekneš pravdu?

Parolles. Ať jsem zatracen,

když neřeknu!

První voják. *Acordo linta*. Pojd', svou lhůtu máš.

Odvedou Parolla.

Šlechtic. Jdi, řekni hraběti a mému bratru,

že sluka chycena a držíme

ji v uzlíku, než rozhodnou, co s ní.

Druhý voják. Jdu, setníku.

Šlechtic. A že nám chtěl už všecko prozradit,

jim řekni také.

Druhý voják. Ano, setníku.

Šlechtic. Než přijdou, bude potmě, pod zámkem.

Odejdou.

Florencie. – Pokoj u vdovy.
Vystoupí Bertram a Diana.

Bertram. Že prý se jmenujete Fontibella?

Diana. Ne tak; Diana, pane, jest mé jméno.

Bertram. Ty, jménem bohyně a hodná toho
víc nežli tím! – Leč, duše spanilá,
zda není lásky v krásném zjevu tvém?
Žár mládí nezárí-li duši tvou,
ty nejsi dívka, ale socha jen.
Až zemřeš, teprv to bys měla být,
co jsi, tak přísná a tak mrazivá;
však nyní buď, jak byla matka tvá,
když tvořila tvou bytost líbeznou.

Diana. V tom byla ctnostna.

Bertram. Budeš také.

Diana. Ne;
má matka konala svou povinnost,
jak vy jste dlužen ji své manželce.

Bertram. Dost o tom, dost! – Nic proti přísaze
mi nenamlouvej. Vnutili mi ji,
však tebe z tísně lásky líbezné
jen miluji a navždy posvětim
ti služby své.

Diana. Aj, tak nám sloužíte,
než posloužíme vám; však naše růže
když máte, trny ponecháte nám,
by hnětly nás, a naše opuštěnost
vám jenom k smíchu.

Bertram. Jak jsem přísahal!

Diana. Ó, počet přísah pravdu nečiní;
slib jeden ryzí pravdě dostačí.
Kde svatost, při níž nepřisaháme
a nebereme Boha za svědka!
Nuž rcete, kdybych přísahala vám
při velkých znacích Jupiterových
svou vroucí lásku, uvěřil byste
mým přísahám, když milovala bych
vás k zlému? Smyslu by to nemělo,
když komu pravím, že ho miluji,
mu přísahat, že chystám jeho zmar.⁶⁵
Jsouť tedy vaše slova přísahy
a nuzné smlouvy nezpečetěné,
v mém aspoň mínění.

Bertram. Ó, změň je! Nebud'
tak svatě krutá. Láska svatá jest
a moje bezúhonnost nezná lsti,
z níž muže viniš. Již se nezdráhej
a podej se mým tužbám churavým,
jež uzdraví se; řekni, že jsi má,
a láska má, jak začla, potrvá.

Diana. Tes po provazech muži zlézají,⁶⁶
my v propast padnem. – Dejte mi ten prsten.

Bertram. Já půjčím ti ho, drahá; dáti však
jej nemohu.

Diana. Vy, pane, nechcete?

Bertram. Tot' čestný klenot naší rodiny
po mnohá pokolení děděný
a ztratit jej by bylo největší
mi potupou.

Diana. Má čest je taký prsten,
má cudnost mého rodu klenotem
po mnohá pokolení děděným,
jež ztratit bylo by tou největší
mi potupou. Tak vaše vlastní moudrost
mé počestnosti proti útoku
mi dává ochránce.

Bertram. Zde prsten vezmi;
můj rod, má čest, ba život můj je tvým;
a ty buď ve všem velitelkou mou.

Diana. Dnes o půlnoci na mou komůrku⁶⁷
mi zaklepejte. Já se postarám,
by matka neslyšela; pravdou však
vás zaklínám, až mého dívčího
si lože dobudete, abyste
tam nezůstával déle než hodinu
a ke mně nemluvil. Mám příčiny
co nejvážnější; dozvíte se je,
až opět navrátím vám prsten ten.
A prsten jiný dám vám na ruku
dnes v noci, aby vám byl za důkaz
kdys toho, co se událo v ten čas.
Nuž sbohem! – Přijďte. Dala jsem vám ženu,
ač vlastní naději zřím nesplněnu.

Bertram. Ráj vydobyl jsem, tebe vydobyl!
Odejde.

Diana. A nebi k vděčnosti buď dlouho živ
i mně! – Snad koncem dočkáme se jí. –
Má matka líčila mi doslova
to jeho dvoření, jak v srdci by
mu seděla. Tak všichni mužové
prý přísahají. Slíbil si mne vzít,
až zemře jeho choť; tož budu jeho
až pohřbena. Tak Francouzi když planou,
vdej se kdo vdej, chci žít i zemřít pannou.
Hřích myslím není v přestrojení lživě
se chovat k tomu, kdo chce vyhrát křivě.
Odejde.

Výstup 3.

Tábor florentský.

Vystoupí dva francouzští šlechtici a několik vojáků.

První šlechtic. Doručil jste mu již psaní od jeho matky?

Druhý šlechtic. Před hodinou jsem mu je odevzdal; něco v něm jej hluboce zahrnětlo, neboť se celý v
tváři změnil, když je četl.

První šlechtic. Uvalil na sebe mnoho zasloužené hany za to, že zavrhl tak dobrou choť a tak
ušlechtilou paní.

Druhý šlechtic. A zvláště upadl v trvalou nemilost u krále, jenž právě naladil svou přízeň k tomu, aby
zapěla jeho štěstí. Něco vám svěřím, ale ponecháte to v temné hlubokosti u sebe.

První šlechtic. Až to řeknete, je to mrtvé a já budu jako hrob.

Druhý šlechtic. Svedl zde ve Florencii mladou dívku nejčistší pověsti a dnes v noci chce nasytit svůj

chtíč kořistí její cti. Dal jí památný rodinný prsten a myslí, že vyhrál vše tím nečistým úkladem.
První šlechtic. Bůh nás chraň vzpoury proti svým příkázáním!⁶⁸ Jací jsme to tvorové, když zůstaveni sami sobě!

Druhý šlechtic. Jen zrádci jsme na sobě; a jak už to běh obvyklý u každé zrady, že se odhalí sama dřív, než dosáhne svých ohavných cílů, tak také on v tomto činu osnuje spiknutí proti své ušlechtilosti a sám vystupuje ze svého kalného řečiště na bílý den.⁶⁹

První šlechtic. Není-li to zavržení hodno v nás, že jsme hlasateli svých vlastních nekalých úmyslů?
Dnes večer ho tedy ve své společnosti neuvidíme?

Druhý šlechtic. Ne dřív až po půlnoci; chystát⁷⁰ se na svou hodinu.

První šlechtic. Ta se letem blíží. – Rád bych mu před očima toho jeho oblíbence rozpitval, aby si učinil pojem o svém vlastním mínění, kterým si ten falešný drahokam tak skvostně ovroubil.

Druhý šlechtic. Necháme ho na pokoji, než se hrabě vrátí; jeden bude pak metlou na druhého.

První šlechtic. Povězte mi zatím, co nového o válce?

Druhý šlechtic. Slyším, že se jedná o mír.

První šlechtic. Ne, ujist'uji vás, mír jest už uzavřen.

Druhý šlechtic. A co tedy hrabě Roussillon? Pocestuje dále nebo se vrátí do Francie?

První šlechtic. Soudím z té otázky, že nejste docela účasten všech jeho tajemství.

Druhý šlechtic. Toho mne chraň Bůh, pane! Tak byl bych také blízce účasten jeho činů.

První šlechtic. Jeho manželka prchla asi před dvěma měsíci z domova. Záminkou byla jí pouť k svatému Jakubu Velkému a posvátný ten úkol také s nejpřísnější zbožností vykonala. Tam stala se útlost její povahy kořistí jejího žalu; slovem, vzdychla tam naposled a teď zpívá v nebesích.

Druhý šlechtic. Ví se to jistě?

První šlechtic. Ano, hlavně z jejích vlastních dopisů, které potvrzují celý ten běh jejího života až do samé smrti. Skonání samo, o němž arciť již psáti nemohla, bylo potvrzeno tamějším převorem.

Druhý šlechtic. Ví hrabě o tom všem?

První šlechtic. Ví do nejmenších podrobností a každá z nich jest plně dotvrzena pravdou.

Druhý šlechtic. V hloubi srdce mne rmoutí, že je tomu rád.

První šlechtic. Ku podivu, jak si tak někdy tvoříme útěchu ze svých ztrát!

Druhý šlechtic. A ku podivu, jak zas jindy svůj zisk utápíme v slzách! Velká sláva, které si tady vydobyl svou chrabrostí, bude uvítána doma rovněž tak velkou hanbou.

První šlechtic. Tkanivo našeho života je smíšené příze: z dobra a zla. Naše ctnosti by zpyšněly, kdyby naše chyby je nebičovaly, a naše zločiny by zoufaly, nejsouce těšeny od našich ctností.

Vystoupí Sluha.

Co jest? Kde je tvůj pán?

Sluha. Potkal vévodu na ulici a vážně se s ním rozloučil. Jeho Urozenost odjede zítra ráno do Francie. Vévoda mu dal pochvalný dopis pro krále.

Druhý šlechtic. Toho mu tam bude velmi zapotřebí, i kdyby ho chválil více, než může.

Vystoupí Bertram.

První šlechtic. Nemůže býti dost lahodný pro královu trpkost. – Zde je sám. Nuž jak, pane hrabě, není již přes půlnoc?

Bertram. Odbyl jsem dnes večer šťastným sběhem okolností šestnáct věcí, z nichž každá by jindy trvala měsíc. Dal jsem sbohem vévodovi, rozloučil se s jeho nejbližšími, pochoval jsem ženu, oplakal ji, dopsal své matce, že se vracím, najal si družinu na cestu a vyřídil s těmito hlavními věcmi ještě mnoho jiných maličkostí. Poslední je nejvážnější, ale tu jsem ještě neskončil.

Druhý šlechtic. Je-li trochu nesnadná a dnešního rána již odjíždíte, budete si musit pospíšet.

Bertram. Tím, že není skončena, chtěl jsem říci, že se obávám, abych o ní v budoucnu ještě neslyšel.

– Ale odbud' me si ten divadelní výstup blázna s vojákem. Nuže, ukažte mi ten padělaný vzor; zklame⁷¹ mne jako obojetný prorok.

Druhý šlechtic. Přiveďte ho.

Odejdou vojáci.

Seděl celou noc

v trdlici ten ubohý rytířský chlapík.

Bertram. Neškodí; jeho paty si toho zasloužily, protože si osobovaly ostruhy tak dlouho. Co dělá? Je stísněn?

Druhý šlechtic. Jak jsem vám už řekl, je stísněn trdlici. Ale abych odpověděl, jak chcete, by se vám

rozumělo, pláče jako holčina, když rozlila mléko. Vyzpovídal se Morganovi, jehož má za mnicha, od první chvíle, co mu paměť sahá, až do toho nešťastného usazení do klad. A co myslíte, že mu všechno pověděl?

Bertram. Přece nic o mně? – Či tak?

Druhý šlechtic. Jeho zpověď byla zapsána a přečte se mu do tváře. Je-li Vaše Urozenost v tom, musíte už býti tak trpěliv a vyslechnouti to.

Vystoupí vojáci s Parollem.

Bertram. Mor na něho! Oči zavázány? O mně přece nemůže říci nic. Tiše, tiše!

První šlechtic. Slepá bába přichází. – Porto mučidloso.⁷²

První voják. Volá, aby přinesli mučidlo. Co jim řeknete?⁷³

Parolles. Povím vše, co vím, bez nucení. I kdyby mne krájeli jako paštiku, nemohu říci víc.

První voják. Bosco čimurčo.

První šlechtic. Boblibindo čicurmurco.

První voják. Jste milosrdný generál. – Náš generál poroučí, abyste odpovídal na vše, co se vás budu ptát, jak to zde mám napsáno.

Parolles. I budu, pravdivě, jako že doufám, že mi bude život darován!

První voják (čte). Předně se ho zeptejte, jak silná jest vévodova jízda. –
Co odpovíte?

Parolles. Šest nebo sedm tisíc mužů; ale velmi chatrných a nevytvčených. Jsou porůznu rozptýlení a vůdcové ubozí hudlaři, na mou čest a víru, jako že doufám, že mi bude život darován.

První voják. Mám tak zapsat vaši odpověď?

Parolles. Zapište; vezmu na to hostii, kdy a jak chcete.

Bertram. Tomu už je všechno jedno; nadobro ztracený chlap.

První šlechtic. Mýlíte se, pane; to je monsieur Parolles, rytířský válečník – toť bývala jeho vlastní slova –, jenž má celou válečnou teorii v uzlu své šerpy a taktiku na závěsce svého meče.⁷⁴

Druhý šlechtic. Už nikdy nebudu míti důvěru v někoho jen proto, že udržuje svůj meč vyleštěný, aniž uvěřím, že ten má v sobě vše, kdo nosí úpravný šat.

První voják. Dobrá, to je zapsáno.

Parolles. Pět nebo šest tisíc jízdých, jsem řekl – vše povím pravdivě –, nebo tak něco. Tak to zapište, neboť nezalhu.

První šlechtic. V tom je pravdě velmi blízko.

Bertram. Ale nejsem mu za to vděčen pro způsob, jakým to povídá.

Parolles. Ubozí hudlaři, prosím vás, jak jsem řekl.

První voják. Ano, tak už to zapsáno.

Parolles. Uctivě děkuji, pane. Jen co je pravda, ti vůdcové jsou pramizerní hudlaři.

První voják (čte). Zeptejte se ho, kolik mají pěších. –
Co na to odpovíte?

Parolles. Na mou věru, pane, kdybych měl žítí už jen hodinu, řeknu pravdu. Počkejme: Spurio jich má sto padesát; Sebastian právě tolik; Corambus právě tolik; Jaques právě tolik; Guiltian, Cosmo, Lodovick a Gratii po dvou stech,⁷⁵ – nuže, zdravých a nahnílych, ať zemru na to, nebude více než tak asi patnáct tisíc hlav; a polovička z nich si netroufá setřásti sníh s pláště ze strachu, aby se nerozsypali sami.

Bertram. Co mu udělat?

První šlechtic. Nic než poděkovat mu. Zeptejte se ho, co jsem já zač a jak jsem zapsán u vévody.

První voják. To také už je napsáno. (Čte) Zeptáte se ho, je-li v táboru nějaký setník Dumain, Francouz; jakou má pověst u vévody; na jeho statečnost, poctivost a válečnou zdatnost; anebo zdali nemyslí, že by možno bylo svéstí jej dobře váženým zlatem ke vzpouře.
Co tomu říkáte? – Co víte o tom?

Parolles. Prosím vás, dovolte mi, abych na každou otázku odpovídal zvlášť; říkejte jednu po druhé.

První voják. Znáte toho setníka Dumaina?

Parolles. Znáám. Byl záplatářským učedníkem v Paříži a vymrskali ho odtud, protože svedl čtvrtému svěřenou holčinu⁷⁶ – němou blbou, která mu nemohla říci ne.

Bertram. Ne, dovolte, nevztahujte naň ruku; vím, že jeho mozku usouzena první cihla, která spadne se střechy.

První voják. Nuže tedy, takový je ten setník v ležení vévody florentského?

Parolles. Pokud vím, ano, ten všivák.

První šlechtic. Jen se tak nedívejte na mne, pane hrabě; uslyšíme také o vás hned.

První voják. Jaké pověsti se těší u vévody?

Parolles. Vévoda ho nezná než jako mizerného důstojníka z mé čety a nedávno mi psal, abych jej bez okolků vyhodil. Myslím, že mám ten lístek v kapse.

První voják. Dobrá, budem hledat.

Parolles. Vážně řečeno, přece jenom nevím. Buď je v kapse, nebo visí s ostatními dopisy vévodovými v mém stanu.

První voják. Zde je něco, nějaký papír. Mám to přečíst?

Parolles. Nevím, zdali je to ten list či není.

Bertram. Náš tlumočník si vede znamenitě.

První šlechtic. Výborně.

První voják (čte). Diano, hrabě blázen jest, má zlato –

Parolles. To není dopis vévodův, pane; to je výstraha slušné dívce florentské, jakési Dianě, aby se měla na pozoru před léčkami nějakého hraběte Roussillona, pošetilého, povalečného chlapce, ale přesto velmi chlipného. Prosim schovejte to zas.

První voják. Ne, napřed si to přečteme; s vaším dovolením.

Parolles. Můj úmysl v tom, ujišťuji vás, byl velmi poctivý, na prospěch té dívky; neboť znám hraběte jako nebezpečného, rozmařilého mladíka, pravou velrybu na panenství, požírající potěr, kde ho nalezne.

Bertram. Prokletý, obojetný lotr!

První voják (čte). Když přísahá, jen zlatu cinkat dejte;

hned neplatí-li, nezaplatí, věřte.

Kdo vyhrál půl, hrál dobře, tedy hřejme;

dluh nezaplatí, tedy napřed beřte.

Rci, Diano, že vojín ti to řek;

jen mužům přej, ne chlapcům polibek,

neb hrabě, věř, že hrabivý je druh,

jenž platí napřed, ale nikdy dluh!

Tvůj, jak ti to do ucha zašeptal,

Parolles.

Bertram. Promrskáme ho celým vojskem s tou rýmovačkou na čele.

Druhý šlechtic. To je ten váš oddaný přítel, pane, ten znatel mnoha jazyků a ve zbrani vyškolený válečník.

Bertram. Vše na světě jsem dříve snesl krom kočky a on je mi teď kočkou.

První voják. Pozoruji, pane, z pohledů generálových, že vás asi bude nutno oběsit.

Parolles. Život mi darujte, už tak neb tak. Ne že bych se bál zemřít, ale mých vin je tolik, že bych rád ostatek života strávil v pokání. Darujte mi život, pane, v žaláři, v trdlici, kdekoliv, jen když budu živ.

První voják. Uvidíme, co se dá dělat, vyznáte-li se upřímně. Proto ještě jednou k tomu setníku Dumainovi. Řekl jste, jak to s ním je u vévody a jak s jeho statečností. Jak to vypadá s jeho ctí?

Parolles. Ukradne vám, pane, vejce z kláštera; násilnostmi a únosy rovná se Nessovi; zná se k tomu, že nedodrží přísah; v jich rušení je silnější Herkula. Lže tak hbitě, že byste pokládal pravdu za blázna. Opilství jest jeho největší ctností, neboť se zpije pod obraz; jen ve spaní neublíží nikomu kromě prostěradlu, ale to již o něm vědí a ukládají ho na slámu. Jinak už mi zbývá málo co říci o jeho počestnosti; má vše, co počestný člověk nemá mít, a z toho, co by počestný člověk míti měl, nemá zbla.

První šlechtic. Začínám ho za to míti rád.

Bertram. Za to vylíčení tvé počestnosti? Mor na něj za to, co řekl o mně; je mi kočkou víc a víc.

První voják. Co říkáte jeho zkušenosti válečné?

Parolles. Inu, pane, nosil buben před anglickými komedianty. Nechci o něm lhát a víc o jeho vojenství nevím, až na to ještě, že měl v Anglicku čest býti důstojníkem na Milesendu,⁷⁷ cvičišti městské gardy, a učil tam lidi státi ve dvou řadách. Rád bych tomu člověku vzdal čest, jakou jen mohu, ale nejsem si v tom jist.

První šlechtic. Předarebačil darebáctví tak, že ho ta vzácnost omlouvá.

Bertram. Mor na něj; přec je mi kočkou!

První voják. Když jeho hodnota je tak chatrná, nepotřebuji se ptát, zdali se dá zlatem pohnouti k vzpouře.

Parolles. Za čtvrt tolaru prodá zaručené léno své spásy i s právem dědictví a ošálí o ně všechny nápadníky a celý rodokmen na věky věkův.

První voják. A co jeho bratr, druhý setník Dumain?

Druhý šlechtic. Proč se ho ptá na mne?

První voják. Co je ten zač?

Parolles. Vrána z téhož hnízda; ne docela tak velký jako ten první v dobrém, ale hodně větší ve špatnostech. Překoná svého bratra zbabělostí, ačkoliv má jeho bratr pověst nejvybranějšího skety; v utíkání předběhne lokaje, v pochodu kupředu dostává křeče.

První voják. Bude-li vám darován život, zradíte vévodu florentského?

Parolles. Ano i vůdce jeho jízdy, hraběte Roussillona.

První voják. Pošeptám to generálovi a zvím jeho vůli.

Parolles (stranou). Už nechci bubnovat; mor na všechny bubny! Jen proto, abych se něčím řádným zdál a obloudil mínění toho rozmařilého chlapce, hraběte, vběhl jsem do toho nebezpečí. Kdo by se byl nadál té zálohy, kde budu chycen?

První voják. Není pomoci, pane, musíte zemřít. Generál praví, že vy, který tak zrádně vynesl tajnosti svého vojska a tak morově mluvil o mužích tak vysoce vážených, nemůžete už být k ničemu poctivému na světě. Proto zemřete. Přístup, kate; hlavu dolů!

Parolles. Ach, pane, darujte mi život; neb mi aspoň dovolte, abych na svou smrt viděl!

První voják. To uvidíte; a dejte sbohem svým přátelům.

Sejme mu šátek s očí.

Tak pohleďte; znáte tu někoho?

Bertram. Dobré jitro, čacký setníku!

Druhý šlechtic. Pozdrav bůh, setníku Parolle!

První šlechtic. Bůh s vámi, čacký setníku!

Druhý šlechtic. Nuže, setníku, jaký pozdrav vzkážete panu Lafeuovi? Odjíždím do Francie.

První šlechtic. Milý setníku, nedal byste mi opis té znělky, co jste napsal Dianě na přímluvu za hraběte Roussillona? Kdybych nebyl tak učiněný sketa, vynutil bych ji od vás; – ale buďte zdrav!

Odejdou Bertram a šlechtici.

První voják. Jste ztracen, setníku, až na tu šerpu, která ještě na vás visí.

Parolles. Kdože by nebyl zdrcen spiknutím?

První voják. Kdybyste tak někde mohl najít zemi, kde by ženy jen snesly tolik hanby, mohl byste tam založit národ nestydů. Sbohem, pane! Já také jdu do Francie a budeme si tam o vás povídat.

Odejde s vojáky.

Parolles. Přec vděčen jsem: mít srdce veliké,

teď puklo by. Již setník nebudu;

leč jíst a pít a spát chci dobře tak,

jak setník může. Z toho jen, co jsem,

živ budu dál. Kdo ví, že mluvkva je,

té sudby boj se; nebo vždy se shledá,

že v mluvkovi se osel zakrýt nedá.

Meč rezavěj; stud pryč! Parolles se cítí

jist v hanbě; blázen bláznovstvím chce týti;

v tom ještě každý našel živobyti.

Jdu za nimi.

Odejde.

Výstup 4.

Florencie. – Dům vdovin.

Vystoupí Helena, Vdova a Diana.

Helena. Abyste dobře poznaly, že jsem

vás neklamala, jeden z nejvyšších

v křesťanském světě buď mi zárukou,

před jehož trůn mi nutno pokleknout,
dřív nežli vykonám své úmysly.
Já někdy službu prokázala mu
tak drahou mu jak život, za niž vděk
i z křemelových řader tatarských
by pronik ven a díkem odvětil.
Jak vím, jest Jeho Milost v Marsilii,
kam bezpečný mám průvod. Třeba vědět,
že za mrtvou mne mají. Choť můj teď,
když vojsko rozpuštěno, spěchá domů,
kde s boží pomocí a dovolením
dobrého krále budu dříve, než
tam kdos mne očekává.

Vdova. Paní ctná,
žeť neměla jste nikdy služebnice,
jíž vaše věc by byla vítanější.

Helena. A vy jste přítelkyně neměla,
jejížto mysl věrněj snaží se
vám lásku splatit. Nepochybujte,
že nebe poslalo mne za věno
pro vaši dceř, jak usoudilo jí,
by uvedla mne k mému manželí.
Ó, divní muži, kteří užijí
tak sladce toho, i co nenávidí,
když oblouzených smyslů chtívá víra
noc černou przní. Tak zahrává chtíč
s tím, co mu hnusno, mysle, že to pryč.
Leč pozděj o tom více. – Diano,
cos ještě pod mým slabým vedením
vám bude pro mne trpět.

Diana. Čestná smrt
jdi s vaším rozkazem a vaše jsem,
bych trpěla, co chcete.

Helena. Prosím vás. –
Jen slova dechnutím se léto vrátí,
kdy růže rozpučí i hložiny,
a budou líbezné i bodavé.
Teď pryč; vůz připraven, čas nutká nás.
Vše konec napraví: on vínek dává;
děj buď už jakýkoli – v konci sláva.
Odejdou.

Výstup 5.

Roussillon. – Hraběcí palác.

Vystoupí Hraběnka, Lafeu a Šašek.

Lafeu. Ne ne, váš syn byl sveden tím chlapem s prostříhaným dykytovým kabátcem, člověkem, jehož darebácký šafrán⁷⁸ by byl zbarvil všechnu nedopečenou a nedohnětenou mládež v národě, jako je on sám. Vaše snacha bývala by do dneška na živu a váš syn zde doma povznesen králem víc než tím rudochvostým čmelákem, o němž mluvím.

Hraběnka. Kéž bych ho byla nikdy nepoznala! Zavínil smrt nejctnostnější dívky, kteréž stvořením se příroda kdy mohla pochlubit. Kdyby bývala z mé vlastní krve a stála mne nejbolestnější steny mateřské, má láska k ní nemohla míti hlubších kořenů.

Lafeu. Dobrá dívka, dobrá dívka; mohli bychom natrhati tisíc salátových zelenin, než bychom přišli na takovou rostlinu.

Šašek. Opravdu, pane, byla sladký majorán v salátu nebo spíše ruta.

Lafeu. Ty nepatří k zeleninám, brachu, to jsou vonné rostliny.

Šašek. Nejsem velký Nabuchodonozor a v trávách se příliš nevyznám.¹⁹

Lafeu. Zač se máš? – Za šibala nebo za blázna?

Šašek. Za blázna, pane, v službě žen a za šibala v službě mužů.

Lafeu. Jak to?

Šašek. Ošálil bych muže o ženu a konal jeho službu.

Lafeu. To bys byl opravdu lotrovský šibal v jeho službě.

Šašek. A jeho ženě ponechal bych k službě svou feruli.

Lafeu. Podpíšu ti to, žes šibal i blázen.

Šašek. K vašim službám.

Lafeu. Ne, ne, ne.

Šašek. Nuže, pane, nemohu-li sloužiti vám, lze mi sloužiti tak velkému potentátu, jako jste vy.

Lafeu. Kdo je to? Francouz?

Šašek. Ne, pane, má naše domácí jméno,⁸⁰ ale jeho fisnomie je řežavější ve Francii než u nás.

Lafeu. Který kníže to je?

Šašek. Černý kníže, pane, alias kníže temnoty, alias d'ábel.

Lafeu. Nastav – zde můj měšec. Nedávám ti to, abych tě odloudil od pána, kterému sloužíš; služ mu dále.

Šašek. Jsem zálesák, pane, který měl vždy rád velký oheň, a pán, o němž mluvím, si vždycky potrpí na pěkný žár. Ale opravdu je on kníže světa; ať mu jeho šlechta zůstane u dvora. Mně samému je milý dům s malými vrátky, příliš těsnými, jak myslím, než aby se jimi velcí toho světa protlačili. Někteří, kdož se přihnou, snad; většina jich jest příliš zmrzlá a choulostivá a půjde raději květnatou cestou k široké bráně a velkému ohni.⁸¹

Lafeu. Jdi po svých, začínáš mne nudit a říkám ti to dříve, protože bych se s tebou nerad rozešel. Jdi po svých, dbej, aby mi drželi koně v pořádku a bez bláznovských šlehů.

Šašek. Šlehu-li je, pane, bude to šlehem koňským; ten jim právem náleží po zákonu přírody.

Odejde.

Lafeu. Prohnaný šibal a prostořeký.

Hraběnka. Tak jest. Můj nebožtík muž se jím často obveselil. Po jeho vůli zůstal zde a domnívá se, že má proto zaručenou výsadu na své rozpustilosti. A opravdu nedrží se nikdy v kroku, ale rozběhne se, kam chce.

Lafeu. Přece jen mám ho rád; nic neškodí. – Nuže, hned jak jsem doslechl o smrti té dobré dívky a o tom, že se hrabě, váš syn, vrací domů, chtěl jsem vám říci, že jsem pohnul krále, svého pána, aby se přimluvil za mou dceru u věci, kterou ještě když byli oba dětmi, z vlastní milostivé vůle nejprv sám zamýšlel. Jeho Milost mi slíbila, že tak učiní; a k odvrácení nelibosti, již pojal král k vašemu synu, není cesty vhodnější. Co tomu říkáte, milostivá paní?

Hraběnka. Jsem s tím docela spokojena, pane, a přeji si, aby se to šťastně uskutečnilo.

Lafeu. Jeho Milost jede sem rychlou cestou z Marsilie tak svěží a zdrav jako třicátník. Zítra chce tu být, nejsem-li nedobře zpraven někým, jenž v takových věcech málokdy byl na omylu.

Hraběnka. Těším se nadějí, že ho ještě jednou před smrtí uvidím. – Dostala jsem zprávu oznamující mi, že můj syn přijede domů dnes večer. Prosím Vaši Vzácnost, abyste zůstal u mne, když se oba setkají.

Lafeu. Milostivá paní, sám jsem přemýšlel, jakým způsobem bych mohl slušně býti přítomen.

Hraběnka. Netřeba k tomu více přimluvy než od vašeho čestného práva.

Lafeu. Milostivá paní, to jsem vždy bral směle za průvod; a bohudíky, dosud mi plně stačí.

Vrátí se Šašek.

Šašek. Ó milostpaní, pan hrabě už je tu; váš syn s aksamitovou záplatou⁸² na tváři! Zdali je pod tím jizva nebo není, ten aksamit ví; ale je to řádná aksamitová záplata. Jeho levá tvář je silný aksamit, ale pravá je holá.

Lafeu. Jizva čacký utržená nebo čacká jizva je dobrý odznak cti. Tak asi je u něho.

Šašek. Ale ta jeho tvář jest jako sekanina.

Lafeu. Prosím, pojďme se podívat na vašeho syna. Toužím promluvit s tím mladým, čackým vojínem.

Šašek. Na mou věru, je jich tam tucet s roztomile hezkými klobouky a zmíry švarnými péry, která se kloní a kývají na každého.

Odejdou.

Páté dějství.

Výstup 1.

Marsilie. – Ulice.

Vystoupí Helena, Vdova, Diana a dva průvodčí.

Helena. Ta příliš chvatná jízda dnem i nocí
vás unavila; není pomoci;
však že jste dny a noci vjednom tak
v mé službě týraly své útlé údy,
v mém dluhu, buďte jisty, rostete,
že nic vás nevyvrátí.

*Vystoupí Šlechtic.*⁸³

V šťastný mžik!

Ten muž by moh nám zjednat slyšení
u Jeho Milosti, chtě užít svého vlivu.

Bůh s vámi, pane.

Šlechtic. S vámi též.

Helena. Já kdys
vás na francouzském dvoře viděla.

Šlechtic. Byl jsem tam někdy.

Helena. Doufám, pane můj,
že nevypad jste z chvalné pověsti
o vaší dobrotě, a nutností
jsouc hnána, bez obvyklých způsobů
se k vašim ctnostem o cos obracím,
zač zůstanu vám vděčna.

Šlechtic. Vaše přání?

Helena. Abyste skromnou žádost králi dal
a dopomoh mi celým vlivem svým,
bych připuštěna byla k slyšení!

Šlechtic. Král není zde.

Helena. Že není?

Šlechtic. Opravdu.

On odjel odtud včera navečer
a chvatněji, než bývá jeho zvyk.

Vdova. Můj Bože, jaká marná klopotá!

Helena. A přece jen vše konec napraví,
byť čas byl protiven a síly slabé.

Kam odjel prosím?

Šlechtic. Do Roussillonu,
jak tuším, kam též já se ubírám.

Helena. Tož prosím vás, když pravděpodobno,
že uvidíte krále dřív než já,
ten lístek dejte Jeho Milosti;
a on vás tuším kárat nebude,
však spíše za námahu vzdá vám dík.
Já přijedu tak rychle za vámi,
jak možno, bude naší možnosti.

Šlechtic. Já učiním to pro vás.

Helena. Dojdete
vždy vroucích díků, staň se už co staň.
Teď na koně zas. – Obstarejte to.

Odejdou.

Výstup 2.

Roussillon. – Před hraběcím palácem.

Vystoupí Šašek a Parolles za ním.

Parolles. Milý monsieur Lavache, dejte urozenému pánu Lafeuovi tento list. Znával jste mne, pane, lépe, dokud jsem byl v důvěrnějším poměru s lepším šatem; ale teď, pane, jsem zmařen rozmarností Štěstěny a páchnu trochu nemile od její velké nemilosti.

Šašek. Věřu nemilost Fortuny je tuze ohavná, když páchne tak silně, jak povídáš. Ode dneška nejím žádných ryb usmažených na jejím másle. Prosím tě, jdi mi z větru.

Parolles. Ne, není potřeba, abyste si držel nos, pane; mluvil jsem pouze metaforou.

Šašek. Inu, pane, když vaše metafora smrdí, ucpávám si nos; a tak před metaforou kohokoliv. Prosím tě, dále ode mne.

Parolles. Odevzdejte mi ten list, prosím vás, pane.

Šašek. Fu! – dále ode mne! Papír z klozetu Štěstěny dávat šlechtici! Hle, zde přichází sám.

Vystoupí Lafeu.

Tady je macek Štěstěny, pane, či spíše její kočka – ale civetka nikoli –, která spadla do bahnitého rybníka její nemilosti, a jak povídá, celá se v blátě urousala. Dělejte, pane, s tím kaprem, co vám libo, neboť vypadá jako nuzácký, zchátralý, svého bídáctví si vědomý, pošetilý, daremný chlap. Lituji jeho neštěstí v svém vlastním úsměvnějším osudu a přenechávám jej Vaší Urozenosti.

Odejde.

Parolles. Milostpane, jsem člověk, kterého Štěstěna krutě poškrabala.

Lafeu. A co chcete, abych při tom dělal já? Teď je příliš pozdě ostříhat jí nehty. V čempak jste si zahrál s ní jako lotřík, že vás tak poškrabala, ona, která sama v sobě je tak hodná panička a jenom nechce, aby se lotrům pod její vládou dlouho dobře vedlo? Zde máte čtvrt tolaru. Ať vás nějaký sudí opět se Štěstěnou spřátelí! Já mám jiné věci na práci.

Parolles. Prosím Vaši Vzácnost, aby mi jen ještě slůvko dopřála.

Lafeu. Prosíte ještě o pětník? Dobře, dostanete ho. Slůvko si uspořte.

Parolles. Mé jméno, milostivý pane, jest Parolles.

Lafeu. Tedy žádáte o více než slovo. U všech rohatých, podejte mi ruku. Co dělá váš buben?

Parolles. Ó dobrý pane, byl jste první, který mne prohlédl.

Lafeu. Opravdu, a také první, který tě měl dost.

Parolles. Záleží na vás, milostpane, abyste mne opět uvedl nějak na milost, když jste mne z ní vyhostil.

Lafeu. Styď se, člověče! Ukládáš mi najednou úkol Boha i ďábla? Jeden tě přijme na milost a druhý tě z ní vyhostí!

Polnice v dáli.

Král přichází; znám jeho polnice. Brachu, ještě se u mne hlas. Mluvil jsem o tobě včera večer.

Ačkoliv jsi blázen a lajdák, hlady mi nezemřeš. Pojď za mnou.

Parolles. Děkuji Bohu, že mi vás dal.

Odejdou.

Výstup 3.

Roussillon. – Hraběcí palác.

Tuš. – Vystoupí Král, Hraběnka, Lafeu a dva francouzští šlechtici s družinou.

Král. My ztratili v ní klenot nejdražší
a ochudli jsme; ale syn váš neměl,
jak ztřeštěn ve své pošetlosti,
pro její cenu smyslu.

Hraběnka. Stalo se. –

I prosím Vaši Milost, byste měl to
za přirozenou vzpouru žáru mládí,
kde olej s ohněm, silny nad rozum,
se vzpínají a hoří.

Král. Vzácná paní,
já vše již odpustil a zapomněl,
ač hněv můj silně napjat na něho

a málem střelil.

Lafeu. Jistě právem jen.⁸⁴

Leč dovolte mi slovo: Mladý hrabě
se na vás, Milosti, a matce své
a choti převelice prohřešil,
však nejvíc samu sobě ublížil.
On ztratil ženu, jejíž spanilost
zrak nejvzácnější jala údivem,
jejížto slova jala každý sluch
a jejíž dokonalost převzácnou
i srdce každou službou zhrdající
svou paní zvala.

Král. Ztrátu chválíce,
ji upomínce drahou činíme.
Nuž, zavolejte ho; jsme smířeni
a prvním setkáním již ubity
vše výčitky. Ať tedy neprosí
o naše odpuštění. Mrtva jest
té jeho velké viny podstata
a hloub než zapomnění pohřbeny
jsou trosky doutnající. Přístup k nám
jak neznámý, ne viník. Tak, mu rcete,
že naše vůle jest, by učinil.

Šlechtic. Hned stane se, Milosti královská.

Odejde.

Král. Co říká vaší dceři? Mluvil jste s ním?

Lafeu. Jest ve všem oddán Vaší Milosti.

Král. Tož budem svatbu mít. Já dostal psaní,
jež velice ho chválí.

Lafeu. On je volný.⁸⁵

Vystoupí Bertram.

Král. Já nejsem v sobě ustálený den,
neb slunce s krupobitím zároveň
v mé líci zříš; leč jasným paprskům
již ustupují mraky strhané.
Nuž přístup, neb se vyčasilo zas.

Bertram. Mou vinu, hluboce tak želenou,
mi, pane, odpusťte.

Král. Vše dobře zas;
o tom, co bylo, ani slova již;
mžik přítomný hned chopme za kšticí,
neb staří jsme a k našim záměrům
nejrychlejším nohou neslyšnou
a pokradmou se připlíží nám čas,
než provedem je. Máte v paměti
dceř toho pána?

Bertram. Mám a s obdivem
se moje volba obracela k ní
dřív, nežli srdce mé si troufalo
být hlasatelem mého jazyka.
A její zjev když vtisk se v oko mé,
tu pýcha skla mi dala pohrdná,
jež každou jinou tvář mi zamžila,
plet' krásnou zlehčila neb měla ji
jen za líčenou, protahovala

i zkracovala všechnu úměrnost
v tvar ohyzdný: A proto stalo se,
že ta, již každý chválil a již sám
jsem začal milovat již ztracenou,
mi byla prachem zrak můj kalícím.⁸⁶

Král. Tot' dobrá omluva a láska tvá
ti z tvého účtu mnohý škrtá dluh.
Však láska, která pozdě přichází,
jak milosrdná milost opozděná
se vrací trpce k dárci velkému
a volá: „Dobré jest, co navždy pryč!“
V svých unáhlených vinách nejdražší
svůj majetek jen lehce oceníme
a poznáme ho, až když v hrobě dříme.
Náš hněv, nám k škodě, maře přátely,
se kloní v slzách k jejich popeli.
Když láska procitne, tu želí hříchu
a hnusná zášť se prospí bez ostychu. —⁸⁷
Tot' hrana Heleně; a o ní dost.
Dar snubní Magdaleně pošlete;
všech souhlas máte; nás pak svědkem tady
své druhé svatby měj náš vdovec mladý.

Hraběnka. Jíž víc než první nebe požehnej,
neb dřív, než sejdou se, mi zemřít dej!

Lafeu. Sem pojď, můj synu, v němž své jméno teď
náš ztratí rod, a pošli lásky dar
na rozjiskření duše dcery mé,
by rychle přišla.

Bertram podá mu prsten.

Při mé staré bradě
a každém vousu, mrtvá Helena
tvor byla sličný. Prsten takový,
když posléz u dvora jsem s ní se loučil,
jsem na ruce jí viděl.

Bertram. Ten to nebyl.

Král. Nuž dovolte, bych podíval se naň;
již jak jsem mluvil, upoutal mi zrak.
Ten prsten byl kdys můj, a Heleně
když jsem jej dával, řek jsem, kdyby snad
kdys potřebovala mé pomoci,
že na to znamení jí přispějí.
A lstivě mohs ji o to oloupit,
co nejvíc mělo být jí podporou?

Bertram. Můj milostivý kníže, ačkoliv
to ráčíte tak myslet, nebyl přec
ten prsten nikdy její.

Hraběnka. Synu můj,
Bůh svědkem, že jsem viděla ho u ní
a nad své žití si ho vážila.

Lafeu. Jsem jist, že nosila ho na prstu.

Bertram. Jste na omylu, nikdy na oči
jí nepřišel. Kdys ve Florencii
mně hozen z okna, v lístku zabalen,
se jménem té, jež mi jej hodila.
To byla šlechtična a myslila,

že volný jsem; leč když jsem oznámil
jí osud svůj a nepokrytě řek,
že čestně vybidnutí jejímu
vstříc vyjít nemohu, tu oddala
se v truchlé odříkání; prsten však
už nikdy zpátky vzítí nechtěla.

Král. Sám Pluto zlatý nápoj⁸⁸ znající
a kámen mudrců hloub nezasvěcen
v taj přírody, než já ten prsten znám.
Byl můj, byl Helenin, ať kýmkoliv
dán potom vám. A tedy víte-li,
že dobře znáte sebe, doznejte,
že její byl a jakým násilím
jste od ní dostal ho; neb za svědky
vše světce brala, že ho nesejme
si nikdy s prstu, ledaže by vám
jej dala na loži – kam nevstoupil jste –
neb v neštěstí by nám jej poslala.

Bertram. Ne, nespátřila ho.

Král. Ty klameš mne,
jak miluji svou čest, a probouzíš
v mé mysli podezřívavé obavy,
jichž rád bych zbyl se. Dokáže-li se
– což nikdy snad... a přec jen bojím se...
žes krutý tak a na smrt mohl jsi
ji nenávidět, tedy záští tou
je mrtva, čemuž věřit nemohl
bych více, sám jí oči zatlačiv,
než vida tento prsten. – Odveďte ho.

Stráž přistoupí k Bertramovi.

Buď tak neb tak, mé první pochyby,
mou bázeň nemohou zvat nicotnou,
ač před sňatkem⁸⁹ jsem o nic neměl strach.
Již odveďte ho; budem zkoumat dál.

Bertram. Když dokážete, že ten prsten kdy
byl její, dokážete zrovna tak,
že ve Florencii jsem na lože
k ní vešel. – Tam však nikdy nebyla.

Odejde se stráž.

Král. Myšlenky neblahé mne skličují.

Vystoupí Šlechtic.

Šlechtic. Můj kníže, nevím, dobře jedná-li; –
zde žádost mám od jakés Florentinky,
jež o několik stanic za vámi
se zpozdivši, ji podat nemohla.
Já vzal ji, libým vděkem přemožen
i slovem prosebnice ubohé,
jež tady čeká. Z tváře hledí jí
věc vážná; mile, slovy krátkými
mně řekla, že se prosba dotýká
i Vaší Milosti tak jako jí.

Král (čte). Po mnohých slibech, že si mne vezme po smrti své ženy – rdím se to říci –, jeho byla jsem.
Ted hrabě z Roussillonu ovdověl. Sliby jeho nesplněny a já tnu je zaplatila svou ctí. Odešel tajně z
Florencie bez rozloučení a já sleduji ho do jeho vlasti, hledajíc spravedlnost. Té mi dopřejte, ó
králi, neb vám přísluší nejlépe; jinak svůdce bude prospívat a ubohá dívka bude zmařena.

Diana Capiletová.

Lafeu. Koupím si zetě na trhu a za toho zde dám zvonit hranu; nechci ho.

Král. Nebe ti bylo příznivo, Lafeu,
že teď to odhalilo. Hleďte
ty prosebnice. Jděte, přiveďte
zas hraběte. Mám, paní, obavu,
že podle zkrácen život Helenin.

Hraběnka. Pak staň se pachatelům po právu!

Vrátí se Bertram se stráží.

Král. Já žasnu, pane, když vám ženy jsou
tak odporny a od nich prcháte,
jim věrnost přísahaje, že se přec
jen chcete oženit!?

Vystoupí Vdova a Diana.

Kdo je ta žena?

Diana. Jsem, pane, Florentinka ubohá
ze starobylé krve Capiletů.
Mou prosbu tuším znáte, protož víte,
jak dalece jsem k politování.

Vdova. Jsem její matka, jejíž věk a čest
tou trpí žalobou, již neseme,
a zahynem bez vaší pomoci.

Král. Sem blíže, hrabě; znáte tyto ženy?

Bertram. Můj kníže, nemohu a nechci lhát,
že neznám je. – Z čeho mne viní dál?

Diana. Proč hledíte tak cize na svou ženu?

Bertram. Mou není, pane.

Diana. Oženíte-li se,
té ruky vzdáte se – a ta je má,
svých přísah vzdáte se – a ty jsou mé,
mne samé vzdáte se, toť bytost má...
Jsemť s vámi přísahou tak spojena,
že ta, jež si vás vezme, musí vzít
si mne: – buď oba, nebo žádného.

Lafeu. Vaše pověst je příliš nedobrá pro mou dceru. Nejste manžel pro ni.

Bertram. Můj kníže, bláznivé to stvoření
a smělé, s kterým jsem kdys žertoval.
Ať Vaše Milost váží víc mou čest,
než aby myslila, že klesnu tak.

Král. Mé smýšlení jest málo přátelské,
než svými činy získáte je zas.
Bud' lepší vaše čest než v mysli mé.

Diana. Ať, milostivý králi, pod přísahou
vám řekne, zdali nedomnívá se,
že vzal mé panenství.

Král. Co odpovíš?

Bertram. Je nestoudná, můj kníže; kdo jen chtěl,
si v táboru s ní mohl zahrátí.

Diana. On, pane, křivdí mi; být tomu tak,
za všední peníz moh mne koupiti.
Nic nevěřte mu. Hle, ten prsten zde
tak památný a cenou bohatý,
že nemá rovna. Ale přece jen
mi dal jej, poběhlici v táboru,
tou jestli jsem!

Hraběnka. On rdí se, toť ten prsten:
šest praotců ten klenot přeneslo
svou závětí na příští dědice;
i nosili ho, vážili si ho.
Toť jeho žena; tisíc důkazů
je v tomto kroužku.

Král. Tuším řekla jste,
že nějaký tu svědek u dvora.

Diana. To řekla jsem, ač proti myslí mi
tak špatný pomocník; zve se Parolles.

Lafeu. Já viděl toho muže ještě dnes,
muž-li je vůbec.

Král. Najděte ho hned
a přiveďte.

Bertram. Co s ním? Toť pověstný
a zrádný ničema, jenž znešvařen
a střísněn každou skvrnou na světě
a jenž se štítí pravdu promluvit.
A mám-li já ať to či ono být
jen proto, že to děl, kdo řekne vše?

Král. Však ona prsten má.

Bertram. Tak zdá se mi.
Je pravda, že se zalíbila mi
a v ohni mladistvém jsem chtěl k ní blíž
a ona zdaleka mne lovila,
svou zdrženlivostí mne vzněcujíc,
– jak překážky už v lásky dychtění
jen lásku ženou dál. – Nuž v bezměrné
své lstivosti a vděkem obstojným
k své mzdě mne přiměla. Já prsten dal
a měl, co každý podřízený moh
za tržní cenu koupit.

Diana. Strpení! –
Vy, jenž jste napřed chotí pohrdnul
tak šlechetnou, i se mnou můžete
tak zkrátka jednat. Ale prosím vás
– jak ctnosti vy, chci vzdát se manžela –,
můj prsten opatřte, já vrátím váš
a vy mi dejte můj.

Bertram. Já nemám ho.

Král. A jaký byl váš prsten, prosím vás?

Diana. Můj pane, velmi tomu podoben,
jejž máte na prstu.

Král. Ten prsten znáte?
Bylť jeho před chvílí.

Diana. A byl to ten,
který jsem já mu dala na loži.

Král. Toť smyšlenka; vy hodila jste mu
jej z okna.

Diana. Ne, já pravdu mluvila.

Přiveden Parolles.

Bertram. Ten prsten, přiznávám se, její byl.

Král. Zle uhýbáte; každý chmýr vás děsí.

Je to ten muž, o němž jste mluvila?

Diana. Jest, pane můj.

Král. Nuž, pověz, člověče,
– však mluv jen pravdu, to ti ukládám,
a hněvu svého pána neboj se,
jejž zdržím, správně mluvit budeš-li –
co o něm víš a této ženě zde.

Parolles. S dovolením, Vaší Milosti, můj pán byl povždy čestný šlechtic; arcit' tak své spády měl, jak
už to u šlechticů bývá.

Král. Jen k věci; miloval tu dívčinu?

Parolles. On miloval ji, pane, ale jak?

Král. Jak, prosím tě?

Parolles. Tak, jako šlechtic ženskou miluje.

Král. Jak to?

Parolles. On měl ji rád a zase neměl rád.

Král. Jak ty jsi prohnáný a nejsi zas.

Jak obojetný člověk!

Parolles. Jsem člověk ubohý a k službám Vaší Milosti.

Lafeu. Je dobrý bubeník, ale ničemný řečník.

Diana. Víte o jeho slibu, že si mne vezme za ženu?

Parolles. Ano, vím více, než řeknu.

Král. Nechceš-li říci vše, co víš?

Parolles. Chci, s dovolením Vaší Milosti. Byl jsem jim prostředníkem, jak jsem řek, ale i kdybych
nebýval, měl ji rád, ano bláznil po ní a mluvil o satanu, limbu, Fúriích a nevím o čem dál. Ale měl
jsem u nich tenkrát tolik důvěry, že jsem věděl, jak spolu spali, a o jiných věcech, jako že jí svatbu
sliboval, a ještě ledacos, o čem, kdybych mluvil, bych zle si posloužil, a proto nepovím, co vím.

Král. Řekls již dost, leda bys ještě mohl povědít, že jsou spolu oddáni. Ale tys příliš prohnáný v tom
svědectví. Ten prsten váš byl, povídáte?

Diana. Byl.

Král. Kde koupila jste ho; – kdo vám ho dal?

Diana. Mně nebyl dán, a koupen také ne.

Král. Kdo vám ho půjčil?

Diana. Nikdo, pane můj.

Král. Kde jste ho tedy našla?

Diana. Nenašla.

Král. Když tak ni onak jste ho nenabyla,
jak tedy mohla jste ho jemu dát?

Diana. Já nikdy mu ho nedala.

Lafeu. Ta ženská, Vaše Milosti, je pohodlná rukavice, svléká se a navléká, jak jen kdo chce.

Král. Ten prsten býval můj a já ho kdys
dal jeho první ženě.

Diana. Ať byl váš
neb její, na tom nezáleží mi.

Král. Hned odved'te ji; nelíbí se mi,
a do žaláře s ní a také s ním.
A nepovíš-li mi, kde vzala jsi
ten prsten, zemřeš v tuto hodinu.

Diana. To nepovím vám nikdy.

Král. Odved'te ji.

Diana. Dám rukojmí za sebe, Milosti.

Král. Ted za všední tě poběhlici mám.

Diana. Při Jupiteru, jestli muže kdy
jsem poznala, to moh jste být jen vy.

Král. Proč tedy dosud jsi ho vinila?

Diana. Protože vinen jest a nevinen.

Ví, přísahá, že nemám vínek děví,
já přísahám, že mám, a on to neví.

Nejsem, ó králi, běhna pohrzená;
bud' pannou jsem, neb toho starce žena.

Ukazuje na Lafeu.

Král. Náš sluch nám dráždí; do žaláře s ní.

Diana. Jdi, dobrá matko, přived rukojmí.

Odejde Vdova.

Vy poshovte, Milosti... klenotník,
jenž vlastník prstenu, se zavolá
a zaručí se za mne. – Toho pána,
jenž zneuctil mne, jak mu známo jest,
ač neublížil mi, teď propouštím.
Že mého lože zneužil, ví sám;
v týž čas měl s vlastní ženou děcko tam.
Ač mrtva, cítí v životě svém plod.
Toť moje hádanka. – Zde právě vhod
jde mrtvá živa: vizte rozluštění.

Vystoupí Helena a Vdova.

Král. Není to zaklínač, jenž pravdivou
mi službu mého zraku obloudil?

Je skutečnost, co vidím?

Helena. Ne, můj kníže;
toť jenom choti stín, co vidíte;
jen jméno a ne bytost.

Bertram. Obé, obé!

Ach odpusť mi!

Helena. Když, dobrý pane můj,
jsem byla jak ta dívka, býval jste
tak laskav ke mně. Tam jest prsten váš
a tady psaní; v tom se praví tak:
Až s ruky mé ten prsten dostaneš
a budeš matkou – mnou... To teď je skutkem;
nuž, jste-li můj, tím dvojím spoután útkem?

Bertram. Když, Milosti, mi vysvětlí to jasně,
chci milovat ji vroucně, neúhasně.

Helena. Vše nebude-li po pravdě a zřejmé,
pak do smrti si oba sbohem dejme. –
Ó drahá matko, nalézám vás živu?

Lafeu. Mé oči větrí cibuli; hned spustím moldánky. (*K Parollovi*) Milý brachu, bubeníku, půjč mi
šátek. Tak, děkuji ti. Pojd' se mnou domů, k nám. Obveselím se s tebou. Ne, nech svých pukrlat,
jsou vyvětralá.

Král. Chci od vás vyslechnouti celý děj;
a proudem radostným nám pravda spěj.
(*K Dianě*) Ty, jsi-li kytka čerstvá, neskosená,
vol manžela, já budu dárcem věna,
neb tuším již: pomocí čestně danou
ji zachovalas choti, sebe pannou.
To vše a další, více nebo méně,
čas příhodný nám poví otevřeně.
Vše dobré, konec-li se k dobru schýlí;
tím vítanější slast po trpké chvíli.

Tuš.

Epilog

Král. Král žebrák jest, když hra teď ukončena,
však dobře, jestli žádost vyplněna,

by líbila se. Chcem za vůli blahou
den za dnem vděčiti se pilnou snahou.
Vy strpení a my svou hru vám dáme
a za potlesk vám srdce podáváme.

Odejdu.